

I.

A KÖNYVTÁR ÉLETÉBŐL

Az Országos Széchényi Könyvtár 1958. évi beszámolója

Összeállította a Könyvtár Igazgatósága

Az Országos Széchényi Könyvtár felülvizsgálatai során több ízben foglalkoztak azokkal a külső és belső nehézségekkel, amelyek a nagyobb eredmények akadályai. Alapjában két forrásra vezethetők vissza valamennyien, a célok tisztázatlanságára és a kellő munkafeltételek hiányára.

Ami a célok bizonytalanságát illeti, megállapíthatjuk, hogy annak objektív okai is voltak. A könyvtárügy az utolsó száz év folyamán hatalmas átalakuláson ment keresztül. A leglényegesebb változás, hogy nemcsak megnőtt a könyvtárak száma, hanem ezek jellegükben rendkívül differenciálódtak is. S az új helyzetben, amelyben a legkülönbélebb rendeltetésű és tartalmú könyvtárak sokasága él együtt, egyre sürgetőbbé vált bizonyos közös, könyvtárközi funkciók kiépítése (könyvtárközi kölcsönzés, központi feldolgozás stb.). Az ilyen feladatok legtermészetesebb telepítési helyeként a nemzeti könyvtár kínálkozott, ami viszont ez intézmény programjának az újrafogalmazását jelentette. Ez várt az OSZK-ra is. Az OSZK azonban ebben a fejlődésben nem mindig járt az élen, sőt inkább passzív szerepet játszott. Ma már a szóbanforgó funkciók zöme szervezetébe tartozik, de hogy ez így történt, nem ő kezdeményezte, külső erők munkálták ki. Az OSZK néha egyenesen teher-tételnek érezte a sok „heterogén” feladat ráhárulását. Igaz, hogy az új célokhoz a kellő helyiség, személyzet, technikai felszerelés biztosítása sem minden esetben történt meg.

Sajátságos módon azonban problematikus volt a régi értelemben vett OSZK programja is. Az okok a következők: a könyvtár egységes profillal, hungarica-gyűjteményként kezdte meg életét: az alapítólevél szerint oly könyv-, kézirat-, térkép stb. anyagot szerez be, „mely részint közvetlenül, részint közvetve Magyarországra és a társországokra vonatkozik”. Ugyanakkor azonban a külföldi nemzeti könyvtárai más jellegű intézmények voltak, nagy, univerzális könyvtárak, amelyek a tudományos irodalmat nemzetközi szinten gyűjtötték. Ez az eltérés természetesen arra ösztönözte időnként az Országos Széchényi Könyvtárat, hogy gyűjtőkörét kitérítse, bécsi és más példaképei nyomán az általános tudományos könyvtár típusát igyekezzék megvalósítani, mintegy ebben látva tudományos rangjának biztosítékát. A szűkebb hungarica-gyűjtemény és az általános gyűjtőkör célkitűzései közti ingadozás azután azt eredményezte, hogy az eredeti koncepciót sem sikerült teljesen

valóra váltani. A sajnálatos az volt, hogy nálunk az ingadozás akkor vált uralkodóvá, amikor a „mindengyűjtés” kezdett korszerűtlen lenni s helyette épp a gyűjtőkör korlátozása kezdett érvényesülni.

Ma már világosan látjuk, hogy egyetlen könyvtár sem képes mindent begyűjteni. Azt az univerzalitást, amit a régi könyvtár a maga falai közt is meg tudott valósítani, ma már a sok könyvtár csak együtt — vagyis *hálózatuk* — tudja nyújtani. A fejlődés tehát *egyrészt* a gyűjtőkör specializálódását hozta magával (ez párhuzamos a tudományok modern specializálódásával), *másrészt* a sok külön könyvtár szolgáltatásainak egységbe foglalását. Ebben a helyzetben *gyűjteményeit* tekintve az OSZK is akkor jár reális utakon, ha teljesség igényével csak egy sajátos területet gondoz (ez a hungarica) belehelyezkedve így a többi könyvtár együttesébe, viszont magára vállalja, hogy a többi gyűjteményből a *könyvtárközi* szolgáltatások révén funkcionális egységet alakít ki. A két feladat együtt adja a nemzeti könyvtár programját. A régi univerzális eszménynek ez a modern megvalósulási formája. (Vagyis a *könyvgyűjtemény univerzalizációja* helyett a *szolgáltatások univerzalizációja*.)

Azért kellett ezeket a jelenségeket itt a bevezetőben megegyezően érinteni, mert 1958-ban a könyvtár célkitűzéseinek, egész jellegének a megfogalmazását innen kiindulólólag, ebben a perspektívában végeztük el. A könyvtár új szervezetet kapott, s abban is ez a kettős szerepkör érvényesült. Ma a könyvtár részben három gyűjteményi főosztályból (könyvek, modern különgyűjtemények, múzeális gyűjtemények), részben két könyvtárügyi főosztályból (könyvforgalmi ügyek, könyvtártudományi és módszertani feladatok) áll. A gyűjtemények tekintetében a fenti elvek alapján tisztáztuk a gyűjtőkört. Mindezzel, úgy érezzük, befejezést nyert egy többévtizedes bizonytalanság. A könyvtár előtt — összhangban a korkövetelményekkel — világos, tiszta célok állnak.

De ahogy a fenti vonatkozásban az volt a bizonytalanság oka, hogy a könyvtár kérdéseit nem eléggé előrelátóan, nem az általános fejlődés perspektívájában vetették fel, ugyanez mutatkozik a *szocialista nemzeti könyvtár* speciális feladatai tekintetében is. Sajnálatos, hogy a nemzeti könyvtár büszke címe egyideig megerősítette az itt dolgozó könyvtárosok egy részének konzervativizmusát. Ez elsősorban a könyvtár archivális és zárt tudományos jellegének a nyilvános szolgálat rovására való hangsúlyozásában mutatkozott meg. A könyvtár nem tudta elég rugalmassá és teherbíróvá tenni közönségszolgálatát. Pedig a nemzeti könyvtár gyűjteménye még a polgári demokráciában is közkinccs, a nemzet elsőszámú szabadakadémiája. Mennyivel inkább kötelessége a nyilvános szolgálat kiszélesítése a szocialista ország nemzeti könyvtárának! Nemcsak lehetőségeiben, passzívra kell az állampolgárok rendelkezésére állnia, hanem élő és hathatós módon segítenie kell az egész társadalom kulturális fejlődését. A szocialista és népi demokratikus országok nemzeti könyvtárai valóban vezető szerepet játszanak a művelődési forradalom végigvitelében, a politikai fejlődés meggyorsításában a tudomány és a népgazdaság támogatásában. A mi nemzeti könyvtárunk ezeket a feladatokat is nem egyszer külső ösztönzésre vállalta magára s nem is mindig elégségesen. Nem a nagyobb eredményeket

hiányoljuk elsősorban. Alább majd szó lesz arról, milyen nehézségek akadályozták a könyvtári munka kiszélesítését. Hiányolnunk kell azonban, hogy a könyvtár a jellegzetesen könyvtári célokat sem tűzte ki határozottan, s ha általánosságban megfogalmazta is, hogy milyen szerep vár rá az új társadalomban, nem munkálta ki részletesen a maga szakmai módszereit.

De nem csupán a célok bizonytalansága a bajok forrása. Nem adnánk tiszta képet, ha nem szólnánk azokról a komoly külső nehézségekről is, amelyek a munkát még mindig gátolják.

Mindenekelőtt az égető, katasztrofális *helyhiányt* kell megemlíteni. A könyvtár ma szét van szórva, de pótépületeivel is olyan helyzetben van, hogy 120 000 modern könyve (1850 és 1951 közti anyag) ömlesztve a padlón hever. De hasonló állapotban van pl. a térképtár és a kisnyomtatványtár jelentős része is. A munkahelyek is zsúfoltak, ami akadályozza egy jobb munkaszervezet kialakítását. Mégis legfájdalmasabb az olvasótermek elégtelensége. Nemzeti könyvtárhoz méltóan az olvasótermek egész láncolatára lenne szükségünk, s ehelyett egy évtized erőfeszítése után is mindössze egy 88 férőhelyes általános, egy 39 személyes hírlap- és folyóirat- s egy 24 személyes tudományos olvasóteremmel rendelkezünk az egyes gyűjtemények néhány férőhelyes kutatószobáin kívül. Így tanulni, művelődni, kutatni vágyó olvasók tömegei rekednek ki a könyvtárból. (A szófiai Nemzeti Könyvtárnak 258 személyes általános olvasóterme van!)

A helyhiányon kívül (bár ezzel is összefügg) gátolta még munkánkat, hogy az archivális példányok mellett nincsenek meg kellő számban a *használati példányok*. Pedig nyilvánvaló, hogy a megőrzés és a nyilvános szolgálat kettős feladatának csak kettős (sőt sokszor többes) példánysorozatok birtokában felelhetünk meg.

Problémákat rejt magában a könyvtár *személyzete* is. A mai együttes nem tudatos, a könyvtár céljait szem előtt tartó személyzeti politika eredményeképpen jött létre, hanem elég esetlegesen verődött össze. Így aztán több szempontból kívánnivalókat hagy hátra. Nem kis szerepet játszott a személyzet kialakulásában két nagy intézmény, az OKK és az NK felosztása s dolgozóik szinte változatlan bekebelezése. Természetesen, kerültek be a két intézményből kiváló erők, de kerültek be gyengébb képességűek is. A könyvtár céljainak megvalósításához a színvonal emelése és a tudatosság fokozása szükséges. Ez részben megfelelő új erők alkalmazása, részben az ittlévők nevelése által érhető el. Külön meg kell említeni, mert számos nehézség forrása, hogy nagy hiány mutatkozik a dolgozók két típusában: a középfokú (de jólképzett) káderekben és a technikai személyzetben.

Államunk hatalmas *költségvetést* (8 671 000,— Ft) biztosított könyvtárunknak. Mégis van ennek a költségvetésnek két olyan hiánya, ami az alapvető nehézségek közé sorozandó. Egyik a könyvbeszerzési, másik a köttetési hitelek alacsonyága. Míg a külföldi analógiák azt mutatják, hogy a könyvbeszerzési hitel rendszerint meghaladja az összköltségvetés 20%-át, nálunk mindössze a 7,5%-ot érte el 1953-ban. Hasonló a helyzet a köttetésnél. A könyvtár évente több mint 43 000 kötet könyv-

vet szerez be, de kötetni csak 757 kötetet tudott, vagyis a gyarapodásnak nem egészen 1,8⁰/₀-át. Olyan arány ez, amely párját ritkítja az egész világon! A kötetéshez csatlakoznak a restaurálás, konzerválás problémái. Ezt a kérdést az OSZK agyonnyútt példányai különösen súlyossá teszik. 1958-ban itt is csak a szükségletek megfogalmazásáig juthatunk el.

Nem kevés nehézséget okoz, hogy hiányoznak, ill. elavultak a *technikai berendezések*. Hazánkban az OSZK-ra vár a legátfogóbb és legnagyobb arányú mikrofilmzettetés, s a könyvtárnak nem voltak mikrofilm-berendezései. Elavultak, elégtelenek a könyvtár sokszorosító gépei, mind a katalóguscédulák vonatkozásában, mind egyéb célok szempontjából. Nem elégséges a könyvegészségügyi felszerelés. De még lift sincs a főépületben, hogy ki lehessen küszöbölni a hosszadalmas és fárasztó kézi szállítást.

Végül itt említjük meg azokat a hatalmas *restanciákat*, amelyeket az előző évekből, évtizedekből örököltünk s amelyek nyomasztó teherként teszik nehezzé a kibontakozást. A legfontosabbak a következők: Több mint 200 000 mű vár rekatalogizálásra. 1921-től kiindulólág vár elkészítésre a magyar könyvtermés bibliográfiája. Évtizedek óta hiányzik a külföldi hungarica irodalom számbavétele és rendszeres beszerzése. A KC címanyaga hat betűrendből áll s egyéb megoldatlan problémákat rejt magában. S ha fentebb említettük az évi kötetés minimális arányait, ez is restancia okozója lett: ma már több mint egymillió bekötetlen könyv van könyvtárunkban.

Az 1958-as évre visszatekintve mégis sok, komoly eredményre tudunk rámutatni: a jelenlegi körülmények között, a lehetőségekhez képest is sokban megjavítottuk munkánkat. Mindenekelőtt eredmény már a célok tisztázása, a program körvonalainak megfogalmazása. Igaz, hogy ennek a megvalósításától még mindig messze vagyunk. De legalább tudjuk, merre tartunk, munkánkban sokkal jobban érvényesülnek a tervszerű könyvtárépítés elvei. Nem lekicsinylendők azonban eredményeink egyes részterületeken sem.

A könyvtár céljainak megfelelően kidolgoztuk a gyűjtőkori szabályzat általános tervezetét. (Hátra van a különgyűjtemények szabályzataival való kiegészítése.) Ez a szabályozás alapjául fog szolgálni a jövő korszerű gyarapítási politikájának s a könyvtár múltbeli, szerzeményezés terén elkövetett hibái lehető helyrehozatalának.

A gyűjtőkör pontos megfogalmazásával párhuzamosan, a jövő számára rendeztük a példánykérdést, s ezzel megtettük az első lépéseket, hogy megfelelő mennyiségű használati példánysorozatokot tudjunk biztosítani a korszerű nyilvános szolgálatnak.

Megszerveztük a külföldi hungarica beszerzését.

Új kölcsönzési szabályzatot dolgoztunk ki.

Visszaállítottuk az elmúlt években szünetelő esti (21 órás) zárást.

Az olvasószolgálat keretében külön tudományos tájékoztató szolgálatot állítottunk fel.

Különgyűjteményeinkben magasszínvonalú feltáró munkát végeztünk.

Megtettük a szükséges előkészületeket az új, a könyvtár céljaihoz mért és méltó épület tekintetében. Az új épületet úgy terveztük, hogy az a könyvtár szocialista feladatainak ellátására is alkalmas legyen.

Komolyan kézbevtük a könyvtárügy egészével kapcsolatos központi feladatokat is. Új rendeletervezet készült a kötelespéldány-szolgáltatásról, megkezdtük a KC bejelentések és a nemzetközi csere jogi szabályozását, megkezdtük a könyvtárközi kölcsönzés kiszélesítését, több vonatkozásban rendeztük a Könyvelosztó ügyeit (ún. könyvvalap, főlépéldányok stb.).

Megtettük a szükséges előkészületeket a Könyvtártudományi és Módszertani Központ felállítására.

Az OSZK mai szervezetében már egyre inkább önmagára eszmélő, élő intézmény. Kapcsolatai mai valóságunkkal sokkal gyakoribbak és szorosabbak, egyre több részt vállal magára az ország előtt álló konkrét feladatokból. Jellege szerint befolyása részben közvetlenül, részben közvetve érvényesül. Olvasóinknak igyekeztünk mind anyagban, mint tájékoztatásban az eddiginél többet nyújtani. De továbbmenően a nemzetközi csere, a KC, a könyvtárközi kölcsönzés stb. munkájában a könyvtár hatóterületét lényegesen továbbszélesítettük, mint közvetlen olvasóforgalmunk kiterjedése. Nem csekély az a segítség, amelyet 1958-ban is a tudomány, az oktatás, sőt az ipar és a mezőgazdaság számára nyújtottunk pl. elsőrendű szakkönyvek biztosítása által. A módszertani segítség révén pedig — még az eddigi keretek közt is — a könyvtárak ezreiben érvényesítettük befolyásunkat, s így a dolgozók nagy tömegeinek neveléséhez, politikai öntudatosodásához járultunk hozzá.

IGAZGATÁS

A könyvtár vezetését 1958. február 2-án dr. Jóború Magda főigazgató vette át.

Döntő változást jelentett az új szervezeti felépítés kialakítása. Már az 1957. évi felülvizsgálat, majd az 1958. évi terv célul tűzte ki, hogy meg kell szüntetni a könyvtár szervezeti szétesését, amely évek óta akadálya volt a hatékony vezetésnek. 18 osztály irányítását közvetlenül maga az igazgatóság képtelen volt ellátni, ezért a rokonjellegű, szorosabban egymáshoz tartozó osztályokból nagyobb egységeket: főosztályokat kellett alakítani. Az átszervezés eredményeképpen a könyvtár, mint említettük három gyűjteményi főosztályra s két könyvtárügyi főosztályra tagozódik; az utóbbiak közül a második (a Könyvtártudományi és Módszertani Központ) önálló főosztályként csak 1959. január 1-ével alakult meg. A főosztályok megszervezése után nyertek kinevezést a főosztályvezetők: I. főosztály: dr. Sebestyén Géza, II. főosztály: dr. V. Waldapfel Eszter (július 1-től dr. Dezsényi Béla), III. főosztály: Juhászné dr. Hajdu Helga, IV. főosztály: Hámori Béla.

Jelentős eseménynek számít az új Szervezeti Szabályzat megalkotása, mely a bevezetőben ismertetett alapelvek szemmel tartásával jogilag rendezte a könyvtár alapvető kérdéseit. A könyvtár felépítésének kodifikálásán kívül különösen két területen fontosak az intézkedések. Itt nyertek alapvető szabályozást a gyűjtőkör és a kölcsönzés kérdései.

Az új szervezetben a főigazgató támogatására az ún. vezetői kollégium szolgál. Ennek tagjai: a főigazgató, a főigazgatóhelyettes, a főosztályvezetők, a párttitkár, a szakszervezeti elnök, a gazdasági vezető. A kollégium a Széchényi Könyvtár elvi és gyakorlati kérdéseit havonként egy, illetve kétszeri értekezletein vitatta meg. Az év folyamán a következő kérdések kerültek megbeszélésre:

Az ún. Könyvalap funkciója (május 22.).

A könyvállomány rekatalógizálásának kérdései (június 5.).

Jelentés a könyvkötészet felülvizsgálásáról (június 5.).

Az OSZK szervezeti szabályzata (június 12.).

Az OSZK gyűjtőköre (július 3.).

A köteleespéldány-rendelet módosítása (július 3.).

Az OSZK kölcsönzési szabályzata (szeptember 4.).

Szakmai oktatás az OSZK-ban (szeptember 23.).

A kutatónapok kérdése (szeptember 23.).

A könyvtártudományi dokumentáció helyzete és fejlődési lehetőségei (október 9.).

A bibliográfiai munka feladatai az OSZK-ban (október 9.).

Az OSZK kiadványterve (október 9.).

A Központi Címjegyzék kérdései (november 20.).

A Zárolt Anyagok Tára (november 20.).

A Könyvelosztó távlati tervének egyes kérdései (december 9.).

Ezenkívül tárgyalta a kollégium a költségvetést, a beruházási tervet, továbbá számos adminisztratív jellegű kérdést, így pl. a bérkorrekciót, a jutalmazásokat stb. Több ízben foglalkozott a könyvtár új elhelyezésével.

Itt említjük meg, hogy 1958-ban két terv merült fel az OSZK helykérésének megoldására. Az egyik a Vigadó, a másik a Vár F szárnyának átépítése volt. A tárgyalások során az első javaslat lekerült a napirendről, a második változat előreláthatólag alkalmas lesz a kérdés legalább ötven évre szóló rendezésére. A könyvtár megvizsgáltatta a Vár szóbanforgó részét, felmérte helyiségszükségeit s — a Könyvtárügyi Tanács könyvtárépítési szakbizottságának bevonásával — előterjesztést tett a minisztériumhoz. Az év végén úgy látszott, hogy 1962-ben, legkésőbb 1963-ban beköltözhetik új épületébe.

A létszámviszonyokról a 9. táblázat ad áttekintést. Az év folyamán a könyvtár kötelékéből eltávoztak: Bartuc Lajos, Horányi Mátyás, Horváth Ilona, Rohonyi Gábor (meghalt), Szentkeressy Ferenc, Tarnai Andor, Varga Lajos, V. Waldapfel Eszter. Az állományon kívüli (02-es) dolgozók közül: Berlász Jánosné (meghalt), Ottó Arminné. Új munkatársakként beléptek a könyvtárba az új főigazgatón kívül: Berkó Pál tud. munkatárs, Egerer József műszaki III., Horváth Mihályné kisegítő II., Kolbay Anna tud. főmunkatárs, Pap Zoltán tud. munkatárs, Rakos József tud. csoportvezető, Sebestyén Géza h. főigazgató, Sükösd Gyula admin. csoportvezető,

Szécsi Vince műszaki III., Szücs Ilona segédkönyvtáros, Tabáni Lászlóné tud. munkatárs. Állományon kívüli (02 rovat) dolgozók: Kemény Mária, Storch Árpádné, Birck Miklósné. Gyakornokok: Bánlaky Éva, Katula Györgyné, Somfai László. Év közben a 02-es rovatról 01-es rovatra átsorolták a következő munkatársakat: Hazay László, Berlász Jenő. Ipari tanuló lett az addig 02-es rovaton szereplő Dobos Éva.*

Ennek a fejezetnek a végén kell megemlékeznünk a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályával való kapcsolatunkról. A könyvtár 1958 elején igen nehéz helyzetben indult neki az új évnék. Nem lehetett volna legyőzni nehézségeinket s nem lehetett volna elérni az itt vázolt eredményeket, ha a könyvtári osztálytól nem kaptuk volna meg a maximális támogatást. Ez a támogatás az elvi kérdések tisztázására éppúgy kiterjedt, mint a konkrét intézkedések területére. A minisztériumnak a Széchényi Könyvtár reorganizációja, nyugodtan megállapíthatjuk, épp olyan gondja volt, mint magának a könyvtár vezetőségének.

I. FŐOSZTÁLY

MODERN KÖNYVEK GYŰJTEMÉNYE

Vezető: dr. Sebestyén Géza

A főosztály minden egységét a meginduló átalakulás jellemezte. Két osztályon belül új csoportokat állítottunk fel, igyekeztünk könnyíteni az elhelyezési nehézségeken, mindenütt felülvizsgáltuk a célkitűzéseket. Az újjászervezést tükrözi az a tény is, hogy három osztály élére új vezető került. A változások indoka kettős: egyrészt súlyos restanciákkal, alig áthidalható nehézségekkel küzdöttek az osztályok meglévő szervezetükben is, másrészt le kellett vonni a könyvtár mai koncepciójából adódó konzekvenciákat. Magától értetődik, hogy mindennel egy év alatt nem lehetett megbirkózni; a módszer az volt, hogy minden osztály munkájában súlypontokat alkottunk. Ezek a következők voltak: a gyarapítás területén a gyűjtőkör tisztázása és a külföldi beszerzés bibliográfiai megalapozása, a feldolgozás terén a rekatalogizálás, a bibliográfiai osztályban a nemzeti bibliográfia ügye, az olvasószolgálatban a tájékoztatás megszervezése, az egésznapos nyitvatartás visszaállítása, végül a kölcsönzés területén fennálló visszasságok megszüntetése.

* Az 1957. évi Évkönyv sajnálatos módon két elírást tartalmaz a dolgozók felsorolásával kapcsolatban. Helytelenül szerepel a névsorban Balla Albert (ilyen nevű dolgozónk 1957-ben nem volt), viszont kimaradt a felsorolásból Papp Sámuelné Lakatos Éva.

A bevezetőben említett szempontok szerint az állománygyarapítás (különösen a külföldi beszerzés) súlyponti kérdéssé lett az egész könyvtár munkájában. Minthogy a határainkon túl megjelent magyarnyelvű és magyarvonatkozású műveket évtizedeken át nem gyűjtötték be rendszeresen, s nem szervezték meg ezt a munkát az utóbbi években sem, az alapvető tevékenységhez kellett kezdeni. Ez abban fejeződött ki, hogy 1958-ban az osztályon belül külön külföldi csoport került felállításra. De szükség volt több kérdés elvi tisztázására belföldi vonatkozásban is. A könyvtár archivális példányainak és használati példányainak kérdése nem volt megnyugtató módon rendezve, még kevésbé a használati anyagon belül a helyi és a kölcsönzési állomány ügye. Külön nehéz kérdéseket vetett fel a könyvtár differenciált szervezete, a táruk, segédkönyvtárak divergáló igénye. Messze kiható esemény tehát, hogy a könyvtár az év folyamán tisztázta a gyarapítás céljait, meghatározta feladatait, hosszú távra szóló, átgondolt programot dolgozott ki. Mindez a gyűjtőkori szabályzatban ölt testet, amelynek készítése az egész évben folyt, s melynek már csak egész speciális fejezetekkel való kiegészítése van hátra.

A külföldi beszerzés megindításához meg kellett szerezni a szükséges nemzeti és egyéb bibliográfiákat s — előről kezdve — ki kellett alakítani a munkaorganizációt. Mindenekelőtt szükség volt a kellő cím-anyag kiszűrésére; ehhez a kijelölt bibliográfiák állandó, rendszeres figyélését szervezték meg. 1958-ban a külföldi beszerzési csoport 1438 bibliográfia átnézése során 3636 címet jegyzett ki. Egészen új nyilvántartásokat fektettek fel, ezek az előszerzeményezési munkát rendszeressé teszik és megkönnyítik. A tájékozódás megkönnyítésére kataszter készült a külföldi magyar szerzőkről és intézményekről, ez jelenleg mintegy másfélezer adatot tart nyilván. Fontos feladatként jelentkezett a külföldi beszerzés területén a segédkönyvtárak munkát gátló hiányainak pótlása.

A belföldi beszerzési csoport kurrens munkájában ugyancsak igyekezett — a régi jó tapasztalatok megtartásával — modernebb munkaszervezetet kialakítani. Emellett ez a csoport az új elvek szempontjából átvizsgálta az ún. kölcsönzési alap könyvanyagát (28 000 kötet), s más fontos raktárrendezési munkákat végzett el, melyekkel kapcsolatban jelentős raktári férőhelyet szabadított fel. Itt jegyezzük meg, hogy a kötelepéldánycsoport csak az év elején fejtette ki tevékenységét a Gyarapítási osztályon, a könyvtár általános átszervezésekor a IV. főosztály keretébe helyezték át.

Ami mármost a beszerző munka konkrét eredményeit illeti: külföldi gyarapodásaink nemcsak számszerűen növekedtek meg, hanem minőségileg is magas színvonalra emelkedtek. Szovjet könyvbeszerzéseinkből — egyebek közt — jelentősek a rokonépek kiadványai. A hungarica anyag mellett jelentős a segédkönyvtárak égető hiányainak pótlása, szá-

mos könyvtártudományi munka meghozatala. A segédkönyvtári beszerzések soraiból a Library of Congress katalógusa emelkedik ki. E 167 kötetből álló monumentális mű 24 kötete már állományunkba is került. Külön kiemelendő, hogy 60 kurrens nemzeti bibliográfiát szerzett be a könyvtár s ezzel a világ könyvtermésének túlnyomó része felett biztosította az áttekintést.

A belföldi könyvbeszerzésből kiemelkedik a Träger-gyűjteményből származó 21 db írástudományi és gyorsírástörténeti mű, továbbá a Sziklay-gyűjteményből vásárolt 87 szlovákiai megjelenésű hungarica. A Sulica-gyűjteményből pedig több mint félezer román-nyelvű ritka hungarica került a könyvtár állományába. Az Állami Könyvterjesztő Vállalattól ritka munkásmozgalmi kiadványokat, nemes kötésű könyveket és irodalmi jelentőségű műveket vásároltunk.

A számszerű eredményeket l. az 1. és 2. táblázaton.

FELDOLGOZÓ OSZTÁLY

Vezető: dr. Goriupp Alisz

Létszám: 27 fő

Az OSZK feldolgozó munkája évek óta kettős feladat előtt áll:

a) erős iramban folytatni kell az 1936-ban megindult rekatalógizálást,

b) késedelem nélkül katalogizálni, osztályozni stb. kell az új szerzeményeket.

A két feladat, amely kezdetben jól kiegészítette egymást, a későbbi években mindinkább egymás versenytársa lett. Minthogy az új szerzemények száma mindinkább nőtt, a feldolgozási kapacitásból egyre kevesebb maradt a rekatalógizálásra.

Az osztály 1958. évi terve 30 000 feldolgozást írt elő. A megterhelés így alakult (műben):

	Teljes feldolgozást igényel	Egyszerű feldolgozást igényel	Csak rávezetést igényel
Kötelespéldány	6 262	5 094	—
Belföldi beszerzés	4 002	—	—
Külföldi beszerzés	1 999	—	—
Rekatalogizálás	3 607	—	—
Sorozati	2 021	—	7 902
	17 891	5 094	7 902

Összes feldolgozás: 30 887 mű

Mint látható, a rekatalógizálás a feldolgozott anyagnak már csak 12⁰/₀-át teszi ki, de a teljes címleírásokat véve is csupán 20⁰/₀ körül mozog. Az

osztály által elvégzett címleírásról és szakozásról a következő táblázat ad képet (a múlt évről áthúzódó tételekkel együtt).

	Teljes	Egyszerűsített	Összes
Címleírás	22 454	5 094	27 548
Osztályozás	22 708	—	22 708

Érdemes megjegyezni, hogy az új rend szerint a könyvtár valamennyi könyve normális feldolgozáson megy át, így a Zárolt Kiadványok Tárának anyaga is.

Az év folyamán sorrakerülő rendkívüli feladatokból a legfontosabbak: megtörtént a naptárak s egyéb periodika anyag felállítása, az archívális és használati anyag átrendezésével kapcsolatban raktárrevízió folyt (73 402 mű átnézése, válogatása, szükség esetén átszámozása), október 1-től rendszeresen folyt az ún. müncheni katalógus fényképezésére való előkészítése, jegyzékbevétele stb.

Az osztály feladatait megvitatta az intézet vezető kollégiuma is (június 5.). A vita középpontjában a rekatalogizálás kérdése állt. Intézkedésre azért volt szükség, mert az elmúlt 22 év folyamán mindössze az anyag felét sikerült feldolgozni (450 000 műből 225 000-et), az 1958-as ütemben pedig a hátralévő rész további 63 esztendő alatt készülne el (az ütem esetleges további csökkenését nem is számítva). Az intézetvezetés a rekatalogizálást a Feldolgozó Osztály súlyponti feladatának nyilvánította s hogy ez végrehajtható legyen, a munkaszervezetet át kellett alakítani. 1959-től kezdve a kurrens belföldi anyag (kötelempéldányanyag) címleírása és szakozása átkerült a Bibliográfiai osztályra (a Magyar Nemzeti Bibliográfia szerkesztésével együtt), ami több mint 6000 teljes és kb. 5000 egyszerűsített címleírás leválását jelenti. Ezenkívül az osztály a szükséges létszámbeli megerősítést is meg fogja kapni, hogy a munka 10—12 év alatt lebonyolítható legyen.

BIBLIOGRÁFIAI OSZTÁLY

Osztályvezető: Durzsa Sándor

Létszám: 9 fő

A Bibliográfiai osztály profiljában, munkájának céljaiban évek óta ingadozás volt észlelhető. Míg régebben túlsúlyban voltak az ajánló bibliográfiák („Legdrágább kincsünk a gyermek”, „A mi írónk” c. sorozat stb.) s az alkalmi jellegű bibliográfiák, később a szakbibliográfiák kerültek előtérbe („Új bibliográfiai füzetek” c. sorozat). Csak fokozatosan tevődött át a súlypont a nemzeti bibliográfiára, amely pedig a Nemzeti Könyvtár elsőrendű bibliográfiai feladata. Az átszervezés végleg itt jelölte ki az osztály tevékenységének területét, rábízván mind a kurrens könyvtermés feldolgozását s vele kapcsolatban a Magyar Nemzeti Bibliográfia szerkesztését, mind pedig a retrospektív könyvészetek összeállítását. 1958-ban azonban az első feladatot még a Feldolgozó Osztály

látta el, az átadás időpontjaként az intézetvezetés 1959. január 1-ét tűzte ki; addig az előfeltételeket kellett megteremteni. Az elvégzett munkák a következők:

1. Ciklusbibliográfiák

a) Magyar Könyvészet 1920—1935.

A befejezett gyűjtés címleírási egységesítése megkezdődött és folytatódott a sorozati szerkesztés. A betűrendben felállított anyag címleírásai a „Bakács” címszóig vannak egységesítve, sorozati szerkesztésen az „A—E” betűk anyaga ment át.

b) Magyar Könyvészet 1945—1954.

Az év első felében elkészült a sorozati anyag kontrollja és kiegészítése. A sorozati anyag címleírási egységesítésével és osztályozásával egyidejűleg folyamatosan végezték a sorozati főlapok összeállítását is. Elkészült az önálló művek és a sorozati anyag összeosztása és lényegtelen mennyiségű cédulától eltekintve befejeződött a teljes gyűjtés szakcsoporton belüli alfabetikus összeosztása. A gyűjtés vidéki kiegészítése Pécsen és Sopronban történt meg.

2. Magyar bibliográfiák bibliográfiája

Az év folyamán elkészült az 1956—1957. években megjelent önálló és rejtett bibliográfiák bibliográfiája. Ez év augusztusától ez a gyűjtés a varsói kötelezettségeinkkel kapcsolatos gyűjtéssel összekötve folyamatosan történik.

3. Varsói anyaggyűjtés

Az 1957. évi varsói bibliográfiai kongresszuson megállapodás jött létre, hogy a résztvevő szocialista államok az újonnan megjelenő slavica germanica, polonica, hungarica stb. anyag bibliográfiai adatait kölcsönösen megküldik az érdeelt államoknak. Ennek értelmében 1958 eleje óta 2885 bibliográfiai tételt gyűjtött a Bibliográfiai Osztály s a Nemzetközi Kapcsolatok Osztályán keresztül 2255 tétel jutott el a partnerekhez.

4. Új Bibliográfiai Füzetek

A sorozatban 1958-ban megjelent a *Mozart Magyarországon* c. bibliográfia, nyomdára kész állapotban van a *Schiller Magyarországon* c. összeállítás. Az évi terv három füzet közreadását irányozta elő, sajnos a Shaw és a Goldoni bibliográfiákat nem sikerült befejezni.

5. Bibliográfiai koordináció

Körlevél előzetes szétküldése után az osztályon összegyűjtötték a könyvtárak jövő évi bibliográfiai terveit, ezekből előzetes tervet állítottak össze, és ezt a Bibliográfiai Szakbizottság elé terjesztették. A jó-

vághagyott előtervet a Kiadói Főigazgatóságnak megküldték. A terven kívüli bibliográfiák elbírálását, ill. engedélyeztetését folyamatosan végezték. Több esetben adtak szakmai tanácsot bibliográfiák összeállításához szerkesztési kérdésekben.

6. Tervezés

A Bibliográfiai Osztály kidolgozta a Nemzeti Bibliográfia közreadásának kívánatos rendszerét s javaslatát a vezetői kollégium elé terjesztette. A kollégium által elfogadott terv alapelvei a következők:

a) A nemzeti bibliográfiai apparátus az OSZK által gyűjtött dokumentumfajták mindegyikére terjedjen ki (könyv, időszaki kiadvány, zenemű, térkép, grafikai kiadvány stb. — szükség szerint párhuzamos sorozatokban).

b) Többféle periodicitásban kell áttekintést nyújtani, vagyis a *kurrens* bibliográfiákat egészítsék ki az *éves* kötetek, majd a *többéves* összefoglalások.

c) Olyan egységes feldolgozási módszereket kell kialakítani, hogy minden elsődleges feldolgozás további felhasználásokat tegyen lehetővé minimális munkatöbblettel, s így a párhuzamos munkamozzanatok megszűnjenek. Ez a fotooffsetes technikai alkalmazásával valósítható meg; így az egyszer elkészített címanyag több lépcsőben kerül felhasználásra — új szedés, korrektúra stb. nélkül.

Az új rendszerre fokozatosan kell áttérni, megteremtve előbb a szükséges műszaki és egyéb feltételeket.

Ennek a programnak a szemeltartásával az osztály — a Feldolgozó Osztály közreműködésével — kidolgozott egy tervezetet az 1959-es átmeneti esztendőre is.

OLVASÓSZOLGÁLATI ÉS TÁJÉKOZTATÓ OSZTÁLY

Vezető: dr. Bélley Pál

Létszám: 19 fő

Köztudomású, hogy korunkban a könyvtári szolgáltatásnak egy egészen új ága bontakozott ki, a tájékoztatás. A pusztán könyvkiszolgálás mellett a könyvtárak egyre inkább vállalják az irodalom területén való részletes kalauzolás, sőt az adatfeltárást, adatközlést is. Ez elől a feladat elől a legkevésbé térhet ki az az intézmény, amely a magyar társadalmi élet, történelem, irodalom, hazai föld kérdéseiben a legteljesebb gyűjteménnyel rendelkezik. A hungarica gyűjteményre épülő dokumentáció tehát olyan feladat, amelyet az átszervezésnek szintén napi-rendre kellett tűznie. A régi olvasószolgálat így két félre vált, az átszervezés óta az osztály két nagyobb egységre tagolódik: a kiszolgáló részlegre és a tájékoztatásra. Az első keretébe az olvasótermi szolgálat, a kölcsönzés és a raktárak tartoznak, az utóbbiba a felvilágosítás (gyors-tájékoztatás) és a tudományos tájékoztatás. Az átszervezés s a vele kapcsolatos új térbeli elrendezés (külön katalógusfolyosó, innen nyilván

külön szoba a tudományos tájékoztatás számára) lényegesen megjavította a munkát. De nemcsak a szervezeti reform vált a munka javára. A könyvtár gyűjtőkörének pontosabb meghatározása, a több-példányos gyűjtés elvnek továbbfejlesztése, a bibliográfiai munka kiszélesítése, a könyvtár használatának, propaganda és tájékoztató tevékenységének szabályozása, az állomány hathatósabb védelme, a raktárak zártságának szigorítása, a könyvtárközi kölcsönzésnek az olvasószolgálatról való leválasztása mind olyan intézkedés, amely közvetve vagy közvetlenül elősegíti az osztály munkájának célszerűbb, áttekinthetőbb összefogását, magasabb színvonalon való teljesítését.

Olvasóforgalom

Az év folyamán állandó látogatójegyet váltott 7231 olvasó (ebből tudományos kutató 1329). Az előző évi adat 3187 olvasó (929 tudományos kutató). Az olvasótermek forgalma a következőképpen alakult.

	<i>Személyforgalom</i>		<i>Kötetforgalom</i>	
	1957	1958	1957	1958
Általános olvasóterem		36 578		84 112
Tudományos olvasóterem		2 531		22 532
Összesen:	24 437	39 109	68 471	106 644

A személyforgalom (látogatások) megoszlása az egyes olvasói csoportok (kategóriák) szerint:

	1957	1958
Tudományos kutató	3 920	6 638
Egyetemi hallgató	11 163	15 878
Egyéb	9 354	16 593
	24 437	39 109

Kölcsönzőforgalmunk a következőképpen alakult:

Kölcsönzések száma:	3169
Kölcsönzött kötetek száma:	6193

Az OSZK jellegénél fogva nem kölcsönző könyvtár. Kölcsönzésre csak kivételesen, igen indokolt esetben kerülhet sor, de archivális példány akkor sem adható ki. Sajnos ennek az elvnek állandó hangoztatása mellett is évtizedeken keresztül igen liberálisan kezelték a kölcsönzés ügyét. A szabályok megsértése és a lazaság következtében a könyvtár számos pótolhatatlan példánya ment veszendőbe. Az év egyik különleges feladata volt ezért a kintlevőségek visszaszerzése. A kölcsönző részleg eddig közel ezer kötetet szerzett vissza, de még így is 847 kötet 1957 előtti kölcsönzés van házon kívül. Ilyen körülmények közt került sor az

új kölcsönzési szabályzat kidolgozására. Ennek lényege, hogy a kölcsönzők jogos érdekeinek sérelme nélkül biztosítja a nemzet könyvarchívumának védelmét. A kölcsönzők érdekeit szolgálja egyébként a másodpéldányok gyűjtésének fokozása is (l. alább).

A helyi és a kölcsönző forgalom együttes összege:

látogatás 42 278
kötethasználat 112 839

Raktárunk évek óta közismerten nehéz helyzetben van. A raktári munkát, a raktártervezést, az állomány áttekinthetőségét egyre nehezebbé teszi a fokozódó helyhiány, a zsúfoltság. A raktári dolgozók a legkülönbözőbb műveletek (átrakás, dupla polcozás, sorok földrehelyezése, vendégpolcok felfüggesztése) útján elismerésre méltó buzgalommal küzdenek a helynyerésért. Sajnos ez az eljárás legfeljebb csak rövid időre szóló átmeneti megoldást jelent, amellet a könyvek fokozott rongálódásával kell így számolni. Itt is le kell szögeznünk, hogy két új vasterem megépítése a könyvtár legégetőbb szükségletei közé tartozik. Tarthatatlan helyzet, hogy az 1850—1951 közötti „használati” példányokból mintegy 120 000 kötet már polcok helyett a földön van.

A raktári kérdések kapcsán kell megemlékeznünk arról a hatásában nem kis jelentőségű változtatásról, amely a könyvtár példányrendszerében végbement. Az Országos Széchényi Könyvtárnak *kettős* kötelezettsége van: egyrészt megőrizni az utókor számára minden magyar nyomdaterméket, másrészt igen nagy nyilvános szolgálatot építeni ki. A kettős kötelezettségnek kell tükröződnie a raktári rendszerben.

Az előzmények még 1952-re nyúlnak vissza, amikor a könyvtár áttért a többpéldányos gyűjtésre, ill. a kettős raktározásra. Az új rend megindításakor azonban az akkor meglévő egypéldányos teljes könyvállományt nem nyilvánították archiválisnak, ellenkezőleg, ezt használatinak tekintették, s az újonnan bekerülő másodpéldányokból igyekeztek az archivális (muzeális) raktárat megteremteni. A következmény az volt, hogy az archivális példánysorozat lett hézagos. Az 1958-ban bevezetett új rendszer lényege az, hogy mindig az első példány az archivális (ha tehát egy műből csak egy darab van, az védett egység). Ugyanakkor a használatinak minősülő csatlakozó példányokból annyit szerzünk be, amennyit a szükséglet kíván. A jövő egyik fontos feladata lesz, hogy a könyvtár szélesedő nyilvános szolgálatához (párhuzamos olvasótermek) a megfelelő példánysorozatokat biztosítsuk. (A változtatás mintegy 2400 fm könyv átrakását és számos jelzet megváltoztatását tette szükségessé.)

Propagandamunka

Propagandamunka a folyó évben általában csak kiállítások rendezése útján folyt. Kiállításaink a következők voltak: az év első negyedében havonként, továbbá november és december hónapban a folyosó hét tárlójában új külföldi, ill. belföldi szerzeményeink bemutatója.

Május elsején a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom múltjáról, annak irodalmi és művészeti megnyilatkozásáról készült kiállítás. A rendezésben könyvtárunk több osztályának dolgozói vettek részt. Május közepén hét tárlóban a magyar könyvillusztráló művészet került bemutatásra. Szeptemberben „Az irodalom- és a nyelvtudomány legfontosabb segédkönyvei” és a „Kelet irodalma magyarul 1945—1958” című kiállítások nyíltak meg. A kiállítást színessé, változatossá tette nemcsak a bemutatott gazdag könyv-, kép- és plakát-anyag, hanem a Néprajzi Múzeumtól és a magyarországi Buddhista Missziótól kölcsönként több tárgyi dokumentum (szobrok, imamalom, fegyver stb.) bemutatása is. Október 27-én klubest keretében nyitotta meg intézetünk vezetője az országgyűlési- és tanácsválasztások alkalmából rendezett „Az Országos Széchényi Könyvtár múltja, jelene és jövője” című kiállítást.

November 7. évfordulójáról, mely egybeesett előbbi kiállításunk nyitvatartási idejével, külön tárlókban rendezett anyag bemutatásával emlékeztünk meg.

Tájékoztató

Az új szervezeti keretben a tájékoztató szolgálat gyors felvilágosítások nyújtása mellett írásbeli tájékoztatót, bibliográfiai összeállításokat szerkeszt, készíti a reference-indexet, a ténykatalógust (elhunytak, kitüntetettek stb. betűrendes jegyzéke), az OSZK segédkönyvtárainak központi címjegyzékét (egyelőre csupán kurrens vonatkozásban) az intézet egészére kiterjedően gyűjti és nyilvántartja az írásbeli reference-anyagot, összeállítja és folyamatosan vezeti a tudományos tájékoztatót nyújtó könyvtárak és egyéb intézmények név- és címjegyzékét. Különösen sürögő feladatként jelentkezett azonban a tájékoztatáshoz szükséges segédapparátus létrehozása. Ennek keretében a reference-segédkönyvtár anyaga átválogatva, az oda nem tartozó művek kiemelése után szakrendben került felállításra. A selejtezés munkája elkészült az olvasótermi kézikönyvtárban is, továbbá megkezdődött a „0”, „4”, „8” és a „9” szakok anyagának megszerkesztése, egyelőre desiderata jegyzék formájában. Ez az anyag fogja a felállítandó korszerű kézikönyvtár alapját képezni.

Írásbeli tájékoztatót az év folyamán mintegy 80 esetben adott a Tájékoztató csoport. Ezek közül jelentősebbek: Krupszkaja művei magyar nyelven és a rávonatkozó irodalom, Gorkij Magyarországon megjelent művei 1950—1958., mongol—magyar bibliográfia (kezdetektől 1958-ig, minden szakterület vonatkozásában, könyvek és folyóiratok), Lunacsarszkij művei magyarul, a Magyar Vörös kereszt tevékenységére vonatkozó művek bibliográfiája, a magyar könyvtártörténetre vonatkozó angolnyelvű tanulmányok, Goethe hatása Madáchra, Burns művei magyarul, a cigánykérdés magyar irodalma, arabeszek a magyar irodalomban, irodalom a székesfehérvári katolikus rendházak történetéről, Erkel Ferencre vonatkozó művek bibliográfiája.

Az írásban adott referenciákról katalógus formájában reference-index készül tárgyszavak szerint rendezve.

II. FŐOSZTÁLY

MODERN KÜLÖNGYŰJTEMÉNYEK

Vezető: dr. Dezsényi Béla

A főosztályhoz tartozó gyűjtemények együttese még kialakulóban van. Összekapcsolja őket elsőül a gyűjteményi szempont — az, hogy modern könyvtári anyagot őrizzék és tesznek hozzáférhetővé, de összekapcsolja őket munkájuk fejlődésének iránya is. Az anyag tudományos feltárásának kötelességén túl kötelességük külön-külön a maguk sajátos területén a gyakorlati élet igényeinek kielégítése: a különféle állami és társadalmi szerveknek tanácsadással, anyagszolgáltatással és önálló kezdeményező erővel is rendelkezésre kell állniok. Ez határozza meg — az egész könyvtár számára érvényes elvi kereteken belül — gyűjtésük irányának, felszerelésüknek és olvasószolgálatuknak kialakítását is.

A közös munka első eredménye a főosztályhoz tartozó 5 gyűjtemény részletes gyűjtőköri szabályzatának kidolgozása. (A vezetői kolégium elé 1959-ben kerül.)

HÍRLAPTÁR

Vezető: dr. Dezsényi Béla

Létszám: 23 fő

Állománygyarapítás

	Kurrens	Nem kurrens
Belföld	1951	1071
Szovjetunió	62	11
Népi demokráciák	167	185
Egyéb külföld	315	350
Összesen:	2495	1617

E téren két jelentős eseményről kell beszámolnunk.

Az első: külön állomás felállítása a külföldi hungarica részére. Az állomás kidolgozta a desiderata-nyilvántartás szabályzatát és a szabályzatnak megfelelően felfektette a külföldi magyar sajtó desiderata-katalógusát (eddig 550 cím). Ez az állomás vállalja az összekötő szerepet is a Zártanyag osztály felé.

A második: hosszú évek óta legjelentősebb gyarapodása a Tárnak a Lamotte-féle hírlapgyűjtemény megszerzése, amely 18. századi, szabadságharc-korabeli és reformkori hírlapokat és folyóiratokat ölel fel több mint 600 kötetben. Unikum ezek közül a Magyar Hírmondó 1787-i évfolyama, továbbá a bécsi Magyar Hírmondó néhány illusztrációs-anyagot tartalmazó kötete. Különleges érték azonban a Kossuth-féle Pesti Hírlap teljes sorozata, a teljes Tudományos Gyűjtemény, Auróra stb. is. Ki kell emelni az anyag ritka szép, jól konzervált állapotát.

Feldolgozó munka

Az osztály jelentős átrendezéseket és átszámozást hajtott végre. A feldolgozó munka tervéből azonban *nem teljesült* az ún. gyorskatalogizálás. Itt a tervezett 11 500 címfelvételből csak 5763 készült el. Ennek a vállalkozásnak célja a rekatalogizálás gyorsítása, a müncheni rendszerű cédulák lemásolással való minél gyorsabb kiküszöbölése. Menetközben azonban kiderült, hogy a régi cédulák kollacionálási adatai teljesen megbízhatatlanok, legtöbbször csak a kezdő és végső évfolyam van feltüntetve. Nem volt tehát elég a kontroll, a kollacionálás műveletét teljesen meg kellett ismételni.

A rendes katalogizálásnál túlteljesítés van: a tervezett 4000 kötet helyett 4657. Így a katalogizálás összteljesítménye az összes akadályok ellenére 10 420. Ehhez járul még a repertórium részére készült 9820 címleírás.

Terven felül sor került a KC intézmény-katalógusa rendezésére (500 új karton, 100 választó) és a cikk-katalógus betűrendes részének (5000 cédula) revideálására.

Olvasószolgálat

Az 1958. év forgalma:	24 392 olvasó	93 036 kötet
	943 kölcsönző	3 144 kötet

(1957-ben:	15 769 olvasó	használt	61 471 kötetet
	609 kölcsönző	használt	1 644 kötetet.)

Az olvasók megoszlása:

tudományos kutató	7 209
egyetemi hallgató	5 198
egyéb	11 985

Tudományos munka

A *bibliográfiai* munkát megbénította az akadémiai célhitelezés megvonása 1958. április 1-től kezdve. Ezért csak 2041 kötet címleírása készült, ennek legnagyobb része a rekatalogizálási munkából eredő címleírás.

Viszont eredmény az első ízben kiadásra került éves bibliográfia (*Magyar hírlapok és folyóiratok jegyzéke 1958*). Összeállították Kovács Istvánné és Gordon Miklósné.

Az éves bibliográfia céduláinak kiegészítése útján a 10 (vagy 5) évről kiadandó kumuláció előkészítése is megtörténik. (Ezek a munkák tervbe állított kutatóidőben készültek és készülnek.)

Az osztályon készült ez évben is a *Magyar Folyóiratok Repertórium*a.

A *lelőhelybibliográfia* az OSZK anyag feldolgozását előreláthatólag 1959. első felében befejezi. Az országos méretű munka is megindult.

Jelentősen előrehaladt a nagy könyvtárak (elsősorban Akadémia és Egyetemi Könyvtár) előkészítő munkája, és beérkezett a megyei könyvtárak anyagának nagy része, valamint a Gorkij Könyvtár teljes anyaga. Elkészültek a címleirási szabályok és a bejelentési rendelet szövege.

ZENEMŰTÁR

Vezető: Vécsey Jenő

Létszám: 7 fő

A tervnek megfelelően a segédkönyvtár és a hungarica-anyag bővítése rendszeresen folyt, a külföldi rendeléseknél tekintettel voltak a pótlendő hiányokra is. Az alábbi igen értékes gyűjteményekkel gazdagodott az osztály:

1. A Csuka-féle zenemű-, könyv- és kéziratgyűjtemény.
2. A Kismartoni—Lechner-féle Doppler-gyűjtemény.
3. A Vavrinecz Mór-féle kéziratzeneműhagyaték.
4. A Schell-féle Liszt-gyűjtemény (kézirat és dokumentációs anyag).
5. A Krecsányi-féle színházzenei hagyaték.
6. Dohnányi kéziratok.

A fenti anyagból csak a 4. sz. tétel került vásárlás útján állományunkba, a többi ajándékozás révén. A 6. sz. tétel, a 18 db Dohnányi kéziratból álló gyűjtemény egyelőre letétként szerepel, de a gyűjtemény darabjainak mikrofilmetezése s a filmeknek a hagyatékozóhoz juttatása után ez az anyag is az osztály tulajdonába kerül.

A mikrofilmetezést egyébként bizonyos központi feladatok előtérbe állítása miatt csak részben lehetett igénybe venni. Elsősorban a külföldről kért dokumentációs anyag (Haydn, Mozart, Albrechtsberger stb.) került filmezésre. A szintén külföldről kért rezidenciális „Acta musicalia” gyűjtemény esetében egyúttal saját részünkre is fontos felvételezés történt. Elkészültek a Dittersdorf és Süssmayr-operák autográf partitúráinak felvételei.

A Zeneműtár kutatószolgálatát, rendezvényeit illetően a következőket kell megjegyezni.

Az 1958-as Bartók évvel és az 1959-es Haydn-évvel kapcsolatban számos adatszolgáltatás történt bel- és külföldi viszonylatban egyaránt. A külföldi film- és jegyzékigények főként Haydn és kortársainak műveit érintették.

Az egyes intézményekkel való együttműködés szempontjából ki kell emelni a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola Könyvtárának, valamint a Magyar Rádió és Televízió hangfelvételi gyűjteményének nyújtott részletes módszertani segítséget. Az osztály szoros együttműködésben állt a MTA Zenetudományi Bizottságával és a Bartók és Haydn-évek fesztiváljait előkészítő országos bizottsággal.

Az év fojlamán 3 tudományos előadás hangzott el a Puskin utcai épület dísztermében a Zeneműtár rendezésében: a) Domokos Pál Péter

erdélyi gyűjtőútjának beszámolója, b) Szabolcsi Bence: Bartók Csodálatos mandarin-ja, c) Kárpáti János: Bartók és az arab népzene.

A két utóbbi előadás a Bartók fesztivál alkalmából került megrendezésre, a Zeneműtár ekkor kisebb kiállítással is szerepelt a gyűjteményében őrzött Bartók emlékekből és dokumentumokból.

SZÍNHÁZTÖRTÉNETI OSZTÁLY

Vezető: dr. Keresztury Dezső

Létszám: 4 fő

Az év folyamán a legfontosabb munka a képgyűjtemény feldolgozása volt; e mellett fokozottabban bontakozott ki az osztályon folyó tudományos tervező és tájékoztató munka.

Az új beszerzésekkel kapcsolatban a következőket érdemes megemlíteni:

a) Az osztály állománya elsősorban nem vétel, hanem főképpen ajándékozás, átadás és kötelezpéldány útján gyarapodott. Kiemelendő tételek: a Nemzeti Színháztól átvett egykori Krecsányi-féle színházi könyvtár és mintegy 1200 szöveggönyv. Az Állami Hirdető Vállalat 24 000 fölös plakátjának átválogatása után 3944 színlap került az állományba. Az idei év folyamán meginduló kötelezpéldányszolgáltatás mérlege: mintegy 5000 db átválogatása után 1500 színlap.

b) Ami a vásárlást illeti, lényeges tételek csak helyyel-közzel kerültek felszínre. (Elhalálozott gyűjtők, színészek hagyatéka.) Az anyagból kiemelkedett az Escher Károly felvételeit tartalmazó mintegy 10 000 filmkocka; ennek színházi részéről folyamatosan készülnek a levonatok. Egyébként érdekesebb képanyagot a Magyar Fotó-tól, az Artista Egylettől és egy-két magánostól szerzett az osztály.

Az 1958-ban benaplózott tételek száma: 6468 darab.

A látogatás, anyag- és adatszolgáltatás adatai az összesítő táblázatokon találhatóak.

T É R K É P T Á R

Mb. vezető: Nemes Erzsébet

Létszám: 2 fő

Az új atlasz-szekrény és egy régi tárló fiókjainak pótlása által a régi, értékes atlaszgyűjtemény egy része és kb. 1500 térkép védettebb elhelyezést kapott. Ugyanakkor sajnos elmaradt a második világháború óta a földön felhalmozott, archivális-értékű, kataszteri térképek szekrényeinek elkészítése. Ennek az anyagnak a pusztulástól való megmentése égetően szükségessé vált.

Kezdetét vette a régi, ritka metszett és kéziratot hungarica térképeknek a Mikrofilmtárban történő fotografálása. Lemezfelvétel készült 18 db térképről.

KISNYOMTATVÁNYTÁR

Mb. vezető: dr. Munkácsi Piroska

Létszám: 3 fő

Az állománygyarapítás terén lényeges változás, hogy 1958-tól a nyomdai kötelempéldányokból 1 példányt tart meg a tár. (A grafikai plakátokból továbbra is 2 példányt gyűjtenek.) Az előző évekhez viszonyítva a vásárlási keret jelentékenyen emelkedett. Külön kiemelendő a 11 000 darabból álló Ballagi-féle gyászjelentés-gyűjtemény megszerzése.

A feldolgozás terén különleges feladat volt az 1919-es Tanácsköztársaság plakátjainak és röplapjainak feldolgozása és előkészítése egy tervezett OSZK kiadvány részére.

III. FŐOSZTÁLY

MUZEÁLIS KÜLÖNGYŰJTEMÉNYEK

Vezető: Juhászné dr. Hajdu Helga

Az átszervezés a könyvtár rendkívül heterogén részlegei közül közös egységbe vonta össze a történeti gyűjteményeket (ideértve a műemlékkönyvtárakat is) és az elsősorban ezek szolgálatában működő könyv-egészségügyi laboratóriumot és mikrofilmtárat. Így remélhető, hogy ezek az osztályok feladataikat sikeresen oldják meg. De ha a muzeális jelleg, ill. a muzeális értékek szolgálata össze fűzi is őket, vezetésük mégis számos nehéz problémát vet fel. Ilyenek: Budapest és a vidéki gyűjtemények távolsága, a tudományos és a technikai problémák kettőssége. Az utóbbit fokozza még, hogy éppen a főosztály működésének első évében két részlegénél új, még ki nem kíséreltetett munkálatok alapjait kellett megteremteni: a Mikrofilmtárban be kellett vezetni a nagyüzemi termelést, a restauráló részlegből pedig országos feladatok ellátására is hivatott, tudományos szintű könyvhigiéniai kísérleti laboratóriumot kell kifejleszteni.

KÉZIRATTÁR

Vezető: Juhászné dr. Hajdu Helga

Létszám: 10 fő

Állománygyarapítás

A kéziratok vételére költségvetésileg előirányzott 50 000 Ft nem bizonyult elegendőnek. Öröndetes esemény viszont, hogy megindult a hungarica-anyag külföldről való beszerzése. Londoni árverésen megvételre került Kossuth 35 kiadatlan levele és 2 cikktörédékekének kézírata.

A tár legjelentősebb szerzeményei ez évben:

Vételek:

1. Németországi eredetű, 15. századi gyűjteményes kézirat, amelynek egyik része eddig ismeretlen, magyar vonatkozásokat tartalmazó krónika-szöveg, latin nyelven.

2. Kálvin János Intitúció-jának 16. századi kiadása, egykorú magyar nyelvű bejegyzésekkel.

3. Kray Jakab eddig elveszettnek hitt, kiadatlan naplója a 17. sz. végéről — 18. sz. elejéről; értékes történelmi forrás.

4. Táncsics Mihály: Pazardi c., 1836-ban megjelent munkája, a cenzúra által törölt részeket közlő kéziratossal kiegészítésekkel.

5. Kossuth Lajos 35 kiadatlan levele és két cikkének kézírata.

6. A Magyar Szemle Társaság irattárából ezernél több politikai, kiadás- és tudománytörténeti szempontból érdekes levél, feljegyzés.

Ajándékok:

7. Ady Endre 60 levele. Biró Lajosnétól, Londonból.

8. Elek Artúr hagyatéka (500 db), Basch Lóránt ajándéka.

Feldolgozás

a) *A Tár saját anyagának feldolgozása*

Az új szerzemények folyamatos feldolgozása mellett (5744 db) a régi állomány tudományos feltárása egyike volt a legfőbb tervfeladatoknak.

Az újkori *latin kéziratokról* kiadandó nyomtatott katalógushoz belső munkában 2156 címleírás készült. (Ugyanakkor az akadémiai célhiteleből dotált munkaközösség 379 címfelvételt készített.) A jelenleg 9757 tételt magában foglaló latin anyagból 1958 végéig összesen 7388 címleírás készült el, több évi munka eredményeként.

Elkészült a *franciayelvű kéziratok* katalógusának nyomdakész kézírata. A katalógust Musztács Ágnes, az Egyetemi Könyvtár munkatársa, egyetemi szakdolgozatának alapján állította össze; munkáját a Kézirtár vezetője irányította, átnézte, korrigálta és kiegészítette.

Folytatódott a munka a *német kéziratok* előkészületben levő s ki-nyomatásra szánt katalógusán: ez évben fejeződött be a 3500 tételt magában foglaló anyag nyers címleírása és megtörtént a kézirtatok provenienciájának megállapítása különböző források alapján. Kezdetét vette a leírásoknak bibliográfiai adatokkal való kiegészítése is.

b) *Országos feladatok*

A kézirtattár folytatta az országos kézirtatkataszter (Kézirtat-KK) felállításának előkészítési munkálatait. A vidéki gyűjteményekben levő kézirtatos anyag helyszíni számbavételére a kiszállásokra szükséges anyagi fedezet híján nem kerülhetett sor. Az ezekre szánt időt a kataszter munkálataival párhuzamosan folyó, s ez utóbbit kiegészítő *kézirtat-bibliográfia* további kiépítésére fordították a Kézirtattár dolgozói. Átnézték 97 662 folyóiratoldalt és 6944 cédulát készítettek.

Állománymegóvás

Az előző évekhez viszonyítva, sajnos, erősen csökkent az értékes anyag mikrofilmzése a Mikrofilmtár alább említendő különleges megterhelése miatt. A Kézirattár részéről — többségében külföldi igények kielégítésére — 714 műről készült mikrofilm.

Terven kívüli feladatként jelentkezett a Keszthelyen felállítandó Balatoni Szakkönyvtár megszervezése (anyag szerzeményezése, tematika összeállítása, tárgyalások a Balatoni Intéző Bizottsággal).

RÉGI ÉS RITKA NYOMTATVÁNYOK TÁRA

Vezető: *dr. Sajó Géza*

Létszám: 5 fő

(VIII. 1-től tanulmányi szabadságon, helyettese: Soltész Zoltánné.)

A tár felerészben vétel, felerészben ajándék útján 185 művel gyarapodott. Legjelentősebb új szerzeménye Galeotto Marzio bölcsészeti tárgyú munkájának (*Refutatio objectionem in librum de homine a Georgio Marula*) 1476-ban megjelent velencei kiadása.

Folytatódtak az RMK adrematizált katalógusának munkálatai. Az év folyamán elkészült 350 címléírás.

Az országos *ősnymtatványkatalógushoz* 451 inkunábulum meghatározása és kollacionálása történt meg, a címléírások száma: 167.

A 16 századi külföldi nyomtatványok katalógusához 1723 mű leírása készült el, jelentős túlteljesítéssel.

A kéziratáréhoz hasonlóan itt is csökkentett ütemben folyt az állománymegóvás. 1958-ban 96 mű mikrofilmzésére került sor.

A kutatók, de a belső munka szempontjából is igen jelentős a könyvtörténeti segédkönyvtár. Ennek régóta esedékes revíziójára s átrendezésére ez évben került sor. A 4100 kötetből álló gyűjteményt kötetről-kötetre átvizsgálták, a gyűjtőkörbe szorosan nem tartozó műveket kiemelték, s az egész állományt teljesen új szakrendbe állították.

MIKROFILMTÁR

Vezető: *Pálinkásné dr. Solymosi Ilona*

Létszám: 7 fő

A békeszerződés alapján hazánk bizonyos jugoszláv vonatkozású könyvtári és levéltári anyagot Jugoszláviának köteles átadni. A címjegyzékek kölcsönös elfogadása után úgy döntöttünk, hogy az elszállítás előtt történjék meg az egész anyag mikrofilmre vitele. Ezáltal Mikrofilmtárunk számára 4 hónapos rendkívüli munka adódott, ami tervmódosítást, az egyéb jellegű feladatok ideiglenes háttérbe szorítását eredményezte. A soronkívül beiktatott jugoszláv filmezésben az OSZK-n kívül résztvettek a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, a Le-

véltár, a Műszaki Egyetem Központi Könyvtára és az Országos Műszaki Könyvtár — általában hivatalos idő alatt, részben azonban külön díjazott túlmunkával is. A szervezés munkáját (a fényképezendő anyag helyszínre szállítása, a kész filmeknek összegyűjtése, rendezése, ellenőrzése, a pótlások kijelölése és fényképezése, a filmek katalógizálása, naplózása stb.) azonban az OSZK-nak kellett végeznie. E vállalkozás keretében elkészült az OSZK-ban 237 000, egyébűtt 77 876 filmkocka (összesen 314 876).

Az OSZK egyéb mikrofilmezése:

negatív film	131 022	☐
pozitív film	502 902	☐

A negatív anyag megoszlása:

kézirat	10 503
RR:	11 395
hírlap:	90 436
zenemű:	18 688

A pozitív filmek nagy számát az magyarázza, hogy az 1958. évi negatív tekercsek (131 022 kocka) mellett 371 880 régi filmkockát is újra kellett diázni, mivel annakidején robbanó anyagra készültek.

Mikrofilm feldolgozás

Katalógizálás	1186 címleírás
Oktató diafilm	113 címleírás

Az év folyamán kidolgozta az osztály a mikrofilm-anyag új raktározásának tervezetét.

Dokumentációs fotoszolgálat

Megrendelések száma:	645
Felvételek filmre:	12 013
lemezre:	447
Összesen:	12 460
Nagyítások:	5 695
Katalógizálás:	2 851

Az év végén kísérleteket folytatott az osztály az ún. müncheni katalógus lapjainak fényképes kicsinyítésére. A kísérletek során lefényképeztek 3000 katalógus lapot, nagyítottak 5110 db 7,5 × 12,5 cm méretű cédulát.

KÖNYVEGÉSZSÉGÜGYI LABORATÓRIUM

A könyvegészségügyi laboratóriumban november közepéig két könyvkötő-restaurátor dolgozott, arányos elosztásban a Kézirattárnak, az RRT-nak, a Térképtárnak, a Zeneműtárnak és a Színháztörténeti osztálynak, valamint az egyik dolgozó 3 hetes kiküldetése idején a zirci könyvtárnak is. November közepétől december végéig a Guszev utcai könyvkötészetben dolgoztak. A Kézirattár vezetése alatt töltött időben 860 db-ot restauráltak, 48 különleges kötést készítettek és 3954 kötetet fertőtlenítettek s tisztogattak.

A kézirattár részéről egyidejűleg folytatódtak a könyvhygiéniai laboratórium kiépítéséhez az előkészületek.

MÜEMLEKKÖNYVTÁRAK

A három vidéki könyvtár munkáját elsősorban a műemlékeknek szóló látogatások egyre növekvő száma determinálja. Keszthelyen 1958-ban 25 000-nél több, Zircen 13 000, Gyöngyösön közel 3200 látogató ke-reste fel a könyvtárat. Az amúgyis személyzeti nehézségekkel küzdő műemlékkönyvtári dolgozókat a látogatók kalauzolása igen nagy feladatok elé állítja. Emellett mind a három könyvtárban olvasó- és kölcsönzési szolgálatot is tartanak. A könyvtárosok tevékenyen résztvesznek a vidék társadalmi és kulturális megmozdulásaiban is.

A keszthelyi *Helikon Könyvtár* jelentős eseménye, hogy részben megoldódott a könyvtár hosszú idő óta húzódó helyiség-problémája az-zal, hogy az épület földszintjén 9 újabb, ha nem is nagyméretű helyiség-hez jutott. Ezekben az addig ömlesztve tárolt anyagból 20 000 kötetet helyeztek el, s berendeztek egy ideiglenes olvasótermet is.

A zirci *Reguly Antal Tudományos Könyvtárban* tatarozás folyt, cíanoztak, majd megtörtént a nagyterem anyagának átrendezése is, ennek során a könyvtár 3 dolgozója kb. 30—40 000 könyvet forgatott meg. A Bakonyi Hetek alkalmából a könyvtárban kiállítást rendeztek bakonyi vonatkozású anyagból s előadást tartottak a zirci könyvtár értékeiről.

A gyöngyösi *Bajza József Tudományos Könyvtár* 1958 első negyedében új, sajnos kevésbé megfelelő helyiségbe költözött. A könyvtárnak viszonylag magas olvasóforgalma van; 597 olvasó 2306 könyvet használt helyben s 358 művet kölcsönzött.

IV. FŐOSZTÁLY KÖNYVFORGALMI ÜGYEK

Vezető: Hámori Béla

A IV. főosztály azokat az általános könyvtárügyi feladatköröket fogja össze, amelyeket az Országos Széchényi Könyvtár az egész hazai könyvtári élet képviselőjében lát el.

KÖTELESPÉLDÁNY CSOPORT

Vezető: dr. Medrey Zoltán

Létszám: 5 fő

A köteleispéldánycsoport szokásos feladatának ellátása mellett az alábbi problémák megoldását tűzte ki célul 1958-ban:

1. Az állami takarékosági akció keretében tizenkettőre szállította le az általános, középiskolai és technikai tankönyvekből, a zeneművekből, tizenkét és nyolc példányra a jegyzetektől beszolgáltatandó köteleispéldányok számát.

A köteleispéldányok racionálisabb felhasználása érdekében megállapodást kötött az Országos Műszaki Könyvtárral és az Orvosegyetem Könyvtárával arra vonatkozólag, hogy a gyűjtőkörükbe tartozó köteleispéldánymaradékot átveszik és részben saját állományukban helyezik el, részben a hálózatukhoz tartozó könyvtáraknak juttatják. Megállapodott a Tankönyvkiadóval a tankönyvmaradék és az Akadémiai Kiadóval a maradék különlenyomatok átadására vonatkozólag.

2. A Statisztikai Hivatal könyvtára lemondott az öt megillető aprónyomtatványokról, és ez az aprónyomtatványok új elosztását tette szükségessé. Az új elosztás a következőképpen történt: 1 példány az OSZK-é, a második példány Debrecené, a harmadik példányt helytörténeti szempontok szerint osztják szét (megyei könyvtárak).

3. Új köteleispéldány rendelet kidolgozása, mely a régi rendelettel szemben az alábbi szempontokat kívánta érvényesíteni:

a) A Kiadói Főigazgatóság utasításai helyett magasabb színvonalú jogszabály biztosítsa a köteleispéldány beszolgáltatását.

b) A külföldön előállított és belföldi terjesztésre hazai kiadó közbenjötté nélkül legalább 100 példányban átvett magyar nyelvű sajtótermékekre is terjedjen ki a köteleispéldányszolgáltatás. (500 példányon felül tiszteletpéldányokat adnak az ilyen sajtótermékekből.)

c) A köteleispéldányszolgáltatás kiterjesztése a bizalmasan kezelt sajtótermékek egy részére. (Katonai Szemle, Rendőri Szemle stb.)

d) Hanglemezek köteleispéldányként való beszolgáltatása.

e) Oktatófilmek köteleispéldányként való beszolgáltatása.

f) A sajtótermékek egyes fajtáiból a 16 példány beszolgáltatása pa-

zarlás volt, ezért egy 12 példányos és egy 7 példányos kategória felállítására.

g) A megyei könyvtáraknak juttatott anyag jogszabályban való biztosítása.

h) Metszetek beszolgáltatásának szabályozása.

i) A Statisztikai Hivatal a könyvstatisztika adatait engedje át tudományos feldolgozás céljából az Országos Széchényi Könyvtárnak.

A kötelempéldányrendelet referense a Kiadói Főigazgatóság. A rendezettségrel kapcsolatos tárgyalások még folyamatban vannak.

A forgalomról a részletes statisztikai kimutatást 1. a 3. számú táblázatban.

K Ö N Y V E L O S Z T Ó

Vezető: Horváth Viktor

Létszám: 31 fő

Feldolgozás, szétosztás

A KEO különböző részlegeiben feldolgozott művek, ill. kötetek száma: 162 812.

A raktárakból kiadtak 115 359 (1957-ben: 165 332) művet, ill. kötetet. Ebből: Az OSZK-nak 12 689, az OSZK nemzeti Csereközpontjának 3337, a budapesti könyvtáraknak 43 266, a vidéki könyvtáraknak 55 174 művet, ill. kötetet. A könyvtári és fölőspéldány szükségletek kielégítése után 893 művet adtak át értékesítésre.

A részletes adatokat a 6. számú táblázat tartalmazza.

Az előző évekhez képest a szétosztásban mutatkozó visszaesés oka, hogy a KEO 1952-től folyamatosan az értékesebb és keresettebb könyvanyagot dolgozta fel. Miután a feldolgozásra kerülő könyvanyag könyvtári értéke fokozatosan csökken, ez az igénylések számában is megmutatkozik. Ez évben a feldolgozott és felajánlott könyvek 70%-át igényelték a könyvtárak.

A feldolgozott könyvanyagon kívül az év folyamán „ömlesztett” állapotban is adtak át egyes könyvtáraknak könyveket: a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárának kb. 44 köbméter külföldi közigazgatási, nem folyóiratjellegű időszakos kiadványt, az Országgyűlési Könyvtárnak pedig 5610 kötet külföldi társadalomtudományi szakkönyvet. E könyvtáraknak, mint alapkönyvtáraknak, olyan anyagot adtak át, melynek feldolgozására nem volt szükség.

Selejtezéseket folytán 11 874 kg könyvanyagot ipari felhasználásra az állami begyűjtő szervezeteknek adtak át.

Egyéb munkák

1. Egyfelől a KEO perspektivális feladatai kialakításának első lépéseként, másfelől az évről évre beérkező, kevésbé értékes fölős anyagnak a KEO eredeti anyagától való elválasztására ez év november 1-től az OKT állománygyarapítási szakk bizottságának határozata alapján kü-

lön munkacsoportként létrejött a Fölőspéldány-elosztó. Ezzel kapcsolatosan: a) kidolgozták annak ügyrendjét és megkezdték munkáját, b) a régi ún. modern hungarica könyvvalap példányainak számát limitálták (3—3 példányra csökkentve a tartalékolt műveket) és kialakították a fölőspéldányok katalógusát.

2. Végrehajtották a KEO vidéken levő könyvanyagának felszállítását (Pécsről 37, Debrecenből 35 köbméter).

3. Elkészítették a KEO munkájának több éves távlati tervét. Ezzel kapcsolatosan felmérték a különböző raktárakban elhelyezett teljes könyvállományát.

4. Előkészítették a MEH-telepek országos ellenőrzésének tervezetét a Kiadói Főigazgatóság által kezdeményezett miniszteri utasítás alapján, melyet a KEO vezetésével a megyei, ill. járási és városi könyvtárak hajtanak végre.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK OSZTÁLYA

Vezető: dr. Gombocz István

Létszám: 10 fő

Az osztály a Könyvforgalmi Főosztály részeként lebonyolítja a nemzetközi kiadványcserét, a Főigazgató megbízásából pedig gondozza az OSZK külföldi kapcsolatait. Az 1958. évben mindkét területen fejlődés következett be.

A teljes csereforgalom jelentősen emelkedett 1957-hez képest, amennyiben 15⁰/₀-kal több anyagot küldtünk ki. A behozatal idén is meghaladta a 100 000 egységet, ezen belül a könyvek importja 24⁰/₀-os emelkedést mutat, a brosúrák, folyóiratok és csomagok importja viszont csökkent. A „könyvimport” növekedése főleg a duplumcsere forgalmában bekövetkezett emelkedésnek köszönhető.

I. A Nemzeti Csereközpont munkája

Az osztály egész munkájának kb. 50⁰/₀-a a szocialista országokkal kötött kultúregyezmények cserepontjainak végrehajtásában állott. A legnagyobb forgalom a Szovjetunióval bonyolódott le.

A duplumcsere forgalma jelentősen emelkedett. A kiküldött és behozott tételek száma összesen kb. 55⁰/₀-kal haladja meg a tavalyi forgalmat. A magyarországi könyvtárak számára már felesleges anyag ellenében a Csereközpont nagy számmal importált folyóiratokat, különösen a Szovjetunióból, Ausztriából, Svájcban és Dél-Afrikából.

A hivatalos kiadványok cseréje a KÜM-től kapott rögzített keretek között folyt, kiterjesztve Lengyelországra és Angliára.

Hazai könyvtárak között az ajándékkáció során az osztály feleslegessé vált raktári anyagából, a Zártolt Kiadványok Tárából és a Szerzői Jogvédő Irodából származó könyveket és mintegy 15 000 devizaforint

értékű folyóiratot osztott szét. Kifelé kulturális támogatásként sokezer könyv és folyóirat ment magyarlakta központokba, befelé értékes küldemények érkeztek az Unescótól, Upjohn Companytól stb.

Az osztály cserekapcsolatok kiépítése tárgyában módszertani tanácsokat adott, ill. kézikönyveket kölcsönzött 12 magyar intézménynek és kb. 20 esetben kapcsolatba hozott magyar intézményeket külföldiekkel.

A Nemzeti Csereközpont csere és csomagforgalma az év folyamán a következőképp alakult: a Szovjetuniótól átvett 4569 könyvet, 10 927 periodikát és 9 csomagot; népi demokratikus országoktól 6563 könyvet, 25 534 periodikát, 934 csomagot; egyéb államoktól 7853 könyvet, 27 110 periodikát és 2739 csomagot. A Szovjetunióba kiküldött: 5561 könyvet, 8448 periodikát és 166 csomagot; a népi demokratikus országokba 7649 könyvet, 20 672 periodikát, 229 csomagot, egyéb országokba pedig 3640 könyvet, 6885 periodikát és 1017 csomagot.

Az OSZK saját cseréje

Jelentős eseménynek érezzük, hogy az OSZK teljes (kötelesspéldányokkal és Könyvelosztótól származó anyaggal együtt vett) könyvgyarapodásának 15%-a, folyóiratgyarapodásának pedig 23%-a cseréből származott, ami 1957-hez képest is növekedést jelent.

Új kapcsolat jött létre 42 intézménnyel, különösen a Szovjetunióban, Csehszlovákiában, Jugoszláviában, a skandináv államokban és az Egyesült Államokban. Igen sok hungarika érkezett a világ minden tájáról, bővült a könyvtártudományi anyag cseréje, nagyobb akció keretében szaporodott a cserébe érkező külföldi nemzeti bibliográfiák száma, új könyvtárügyi folyóiratok is rendszeresen érkeztek. Külön akció keretében, külön formalevéllel 380 helyre küldte el az osztály a Mozart bibliográfiát, ellenében zenei kiadványok érkeztek. Közreműködött az osztály a most kibontakozó hungarika-akció megszervezésében és számos intézményhez küldött bekérő leveleket. Az első pozitív válaszok megjöttek.

II. Nemzetközi kapcsolatok

1. Nemzetközi szervezetek. Az Unesco ügyeit a Nemzeti Bizottság Könyvtári és Bibliográfiai Albizottságának titkárságaként intézte az osztály.

A FID nemzeti tagságot az év elején az Országos Dokumentációs Szakbizottság vette át. Az IFLA meghívóit az osztály közvetítette. Előterjesztés készült a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Egyesületébe való belépésre.

2. Nemzetközi Konferenciák. A nemzetközi kiadványcsere tárgyában tartott brüsszeli értekezletre magyar véleményeket dolgoztak ki. Itt említjük meg, hogy az év folyamán nemzetközi konferenciákon résztvettek: Hajdu Helga (Nemzeti Könyvtárak bécsi konferenciáján). Dezsényi Béla (ISO—TC 146. albizottság hágai kongresszusán) és Sebes-

tyén Géza (a Szófia Vaszil Kolarov könyvtár 80 éves fennállásának jubileumi ünnepségein).

3. Külföldiek kalauzolósa. Jan Marták és Jozef Hajdusek cseh-szlovák, Olga Penavin, Eva Verona, Joze jugoszláv, Werner Dube és W. Göber német, Slomo Shunami izraeli könyvtárosok és Horst Kunze berlini könyvtárigazgató látogatták meg könyvtárunkat.

4. Külső szervek és más OSZK osztályok számára végzett munkák közül megemlítjük: felvilágosítások külföldi könyvtáraknak, bibliográfiai és olvasószolgálati felvilágosítások, cikkek és tanulmányok fordítása címlisták összeállítása, levelek és adatok szerkesztése.

A nemzetközi kapcsolatokról összefoglalóan megállapítható, hogy azok 1958 folyamán a cseréhez képest kisebb mértékben erősödtek. Szervezeti tagságaink nem bővültek, viszont a szocialista országokkal folytatott tapasztalatcsere esetei szaporodtak, az együttműködés tovább mélyült.

KÖZPONTI CÍMJEGYZÉK

Vezető: *Balla Miklósné*

Létszám: 8 fő

A KC az OSZK-nak évek óta húzódó nehéz problémája. A régi OKBK, majd OKK keretéből az OSZK szervezetébe került csoport ma kisebb létszámmal dolgozik, mint 1938-ban. Anyaga (kb. 2 millió katalóguslap) jelenleg 6 külön betűrendre esik szét. Így itt a feladat korántsem merül ki a kurrens munkák elvégzésében, a használhatóság előfeltétele az alapvető rendezés, egységesítés.

A vezetői kollégium november 20-i ülésén foglalkozott a csoport kérdésével. Az ülés olyan határozatot hozott, hogy a KC számára nagyvonalú rekonstrukciós tervet kell kidolgozni. Ennek érdekében azonban — a Könyvtárügyi Tanács bevonásával — tisztázni kell a következő elvi kérdéseket:

1. Mely kiadványfajokra vonatkozóan készüljön KC (könyvek, folyóiratok, térképek, kották, mikrofilmek stb.)?

2. Általános KC készüljön-e, vagy külön magyar KC és külföldi KC?

3. Hogyan kell az egyes KC-kat korszakok stb. szerint tagolni? Milyen módon lehetne megszervezni a régi anyag visszamenőleges bedolgozását?

4. Mi legyen a viszony a szakkönyvtárak tervezett KC-ivel?

Ugyanaz a kollégiumi ülés elfogadta azt a javaslatot, hogy a belföldi és a külföldi anyag tekintetében a bejelentési kötelezettség más-más könyvtárakra terjeszkedjék ki. A modern belföldi anyag bejelentését 1959. januártól a kötelezpéldány-csoport útján kell biztosítani.

A végzett munka adatai a következők:

Kurrens munkák

Beérkezett anyag	325 570
Előrendezett (első betűig)	ua.
Szoros betűrendezés	235 270
Behelyezés	200 035

A beérkezett címanyag és a behelyezett anyag között mutatkozó különbség oka az, hogy a szoros betűrendezés és beosztás során a különböző könyvtáraktól beküldött azonos címanyag kiesik.

Összeosztás 234 320

Egyéb munkák

Mellék és utalólapok gépelése	3 880
Cirilbetűs átírás	877
Régi OKK anyag kontrollja	10 370
Tájékoztató	6 629

KÖNYVTÁRKÖZI KÖLCSÖNZÉS

Vezető: Tóth Sándor

Létszám: 7

A könyvtári terület differenciálódásával egyre nagyobb szerephez jut a könyvtárközi kölcsönzés, idegen könyvtárak anyagának átkérése. Itt a magyarázata annak, hogy ez a szolgáltatásunk évről évre növekedik.

1958-ban 210 belföldi és 400 külföldi intézettel, ill. könyvtárral állunk kapcsolatban. 9302 igénylés érkezett (1957-ben: 7147). Az év kezdetén jelentős volt az elmaradás, így a régi kérésekkel együtt az év folyamán 12 767 kölcsön-, ill. mikrofilmkérés ment ki belföldi és külföldi könyvtárak címére. (1957. évi adat: 9268.)

A bel- és külföldi kérések megoszlása a következő volt.

	<i>Beérkezett kérések</i>	<i>Kiment kérések</i>
Belföld	7 993	5 520
Külföld:	<u>1 309</u>	<u>7 247</u>
Összesen:	<u>9 302</u>	<u>12 767</u>

1958-ban a könyvtárközi kölcsönzéshez főleg a következő budapesti és vidéki könyvtáraktól, ill. intézményektől érkeztek kérések:

Budapest: Egyet. Kvt., Szépműv. Múz., Néprajzi Múz., Iparműv. Múz., Régészeti Kvt., ELTE különböző tanszékei, Músz. Egyet. Közp. Kvt., Marx K. Közgazdaságtud. Egyet., Természettud. Múz., Orvostud. Egyet. Kvt., Anatómiai Int., Orsz. Idegsebészeti Tud. Int., Történettudományi Int., Agrártud. Egyet., Kertészeti Főisk. Kvt., Nehézvegyip. Kut. Int., Magy. Ásványolaj és Földgáz Kísérleti Int., Ganz Vagon, Egyesült Izzó, Klement Gottwald Vill. Gyár, Központi Fiz. Kut. Int., Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár stb.

Vidék: *Debrecen:* Egyet. Kvt., Orvostud. Egyet. Kvt., Állatorv. Int., *Keszthely:* Helikon Kvt., *Martonvásár:* Mezőgazd. Kut. Int., *Miskolc:* Nehézipari Músz. Egyet., *Mosonmagyaróvár:* Mezőgazdasági Kísérleti Int. *Pécs:* Egyet. Kvt., Élettani Int., Pedagógiai Főisk., *Sopron:* Bányamérnöki Kar, Erdőmérnöki Főisk., *Szeged:* Egyet. Kvt., Orvostud. Egyet. Kvt., Somogyi Kvt., Ókori Tört. Filol. *Tihany:* Biol. Kut. Int., *Veszprém:* Vegyip. Egyet., *Megyei könyvtárak:* Miskolc, Salgótar-

ján, Eger, Kecskemét, Békéscsaba, Zalaegerszeg, Győr, Szombathely. *Járási könyvtárak:* Gyula, Tiszalök, Siófok, Kalocsa, Szentendre, Szarvas.

A külföldi könyvtárak közül főleg a következők juttatták el a könyvtárközi kölcsönzéshez kéréseiket:

Anglia: London: National Central Library, *Ausztria:* Wien, Öst. Nat. Bibl., *Belgium:* Bruxelles Bibl. Royale, *Csehszlovákia:* Bratislava, Univ. Kniznica, Slovenska Akademia Vied, Praha, Univ. Knihovna. *Dánia:* Univ. Bibl., *Franciaország:* Paris, Bibl. Nat., Centre Nat. de la Recherche Scientif., *Hollandia:* Hága, Koninkl., *Jugoszlávia:* Beograd, Bibl. Univ. „Svetozar Markovic”, Zagreb. Sveucilisna Knjiznica, Novi Sad, Matica Srpska, *Lengyelország:* Warszawa, Bibl. Uniwersytecka. *Németország:* Berlin, Deutsche Staatsbibl., Heidelberg, Univ. Bibl., München, Bayer Staatsbibl., Univ. Bibl., Stuttgart, Württ. Landesbibl., Hamburg, Staats- u. Univ. Bibl., Kiel, Univ. Bibl. Giessen, Univ. Bibl., Köln, Staats- u. Univ. Bibl. *Olaszország:* Firenze, Bibl. Naz. Centr., Milano Centro Ital. di Documentazione, Bibl. Brera, Roma, Bibl. Naz. Centr., Centro Naz. di ricerche. *Svédország:* Stockholm, Kungl. Bibl., Uppsala: Univ. Bibl. *Szovjetunió:* Lwow, Naucsnaja Bibl., im. Franko, Moszkva, Lenin Kvt. Fundamentalnaja Bibl. Obscs. Nauk, Uzsgorod, Naucsnaja Bibl. *USA:* Berkeley, Univ. of Calif. Dept. of Music (Harry R. Edwall).

A kéréseket könyv, mikrofilm, ill. fotokópia útján próbálta a csoport kielégíteni. Az év végéig 7683 tételt tudtak megszerezni. Ebből 4417 — vagyis több mint a fele — külföldről érkezett. (Ugyanakkor 1202 tétel ment külföldre.) Könyvtárközi kölcsönzésünk jelentős eredménye, hogy a szaktudományok igényeit ily nagy mértékben tudja kielégíteni. Viszont vidéki könyvtári életünk fejletlenségére vall, hogy a *hazai* könyvtárközi kölcsönzés mindaddig nem fejlődött ki nagyobb mértékben. Az elintézés számszerű adatai a következők:

Nyomtatott művek:

a) külföldről érkezett kölcsönművek:	2939	
b) külföldre küldött kölcsönművek:	628	
c) közvetlen:	1872	
Összesen:		5439

Mikrofilmek:

a) érkezés külföldről:	1478	
b) kiküldés külföldre:	574	
c) közvetlen:	192	2244
Összesen:		7683

Komoly célkitűzés volt az év folyamán az átfutási idő csökkentése. Az 1958. évi terv utolsó pontja a kérések elküldési határidejét mikrofilmekre nézve 10 napban, kölcsönművekre nézve 14 napban állapítja meg. Év végére ezt a feladatot is teljesíteni tudta a csoport és a kölcsönműveknél mutatkozó lemaradást is behozta még december elején.

MÓDSZERTANI OSZTÁLY

Önálló főosztályá szervezés alatt

Vezető: Sallai István

Létszám: 17 fő

MÓDSZERTANI TEVÉKENYSÉG

1. Az egész könyvtárügyet érintő feladatok.

Bár a remélt létszámemelés ez évben még nem következett be, működését az osztály nem korlátozta kizárólag a közművelődési könyvtári területre. Az egész könyvtárügyet érintő feladatok a munkatervnek megfelelően a szakbizottságokhoz kapcsolódtak. Az osztály dolgozói az Országos Könyvtárügyi Tanács 12 szakbizottsága közül 9-ben vettek részt, részben elnökként, titkárként, részben tagként. Ennek során számos esetben állítottak össze hosszú előtanulmányokat igénylő referátumokat, végeztek el alapos felméréseket. (Kiemelkedő pl. Rác Aranka tanulmánya a gyermekkönyvtárak problémáiról, Sallai István munkája a falusi könyvtárak állományvizsgálatával kapcsolatban, Kiss Jenő szerepe az 1957. évi statisztikai adatgyűjtés feldolgozásánál.)

A külső megbízásokat egészítik ki az osztály keretén belül jelentkező feladatok. Az osztály két dolgozója megkezdte a tudományos könyvtári hálózat vizsgálatát, ennek keretében meglátogattak 14 könyvtárat (Onkológiai Intézet, Országos Mezőgazdasági Könyvtár, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Orvostudományi Egyetem Könyvtára stb.). Az egész könyvtárügyre kiható jelentősége van annak a munkának, amely az elavult könyvek kivonására irányul. Elkészült a kivonás módját szabályozó tervezet, majd hozzáfogtak a könyvek lektoráltatásához, bírálatra való előkészítéséhez.

2. A közművelődési könyvtárakat érintő feladatok.

Könyvtárak tanulmányozása, ellenőrzése:

a) Az osztály dolgozói az alábbi általános vizsgálatokban vettek részt: Borsod megyei könyvtárak helyzete (1 hét), Bács-Kiskun megyei könyvtárak helyzete (1 hét), Baranya megyei könyvtárak helyzete (1 hét), A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központja és hálózati munkája (1 hét), a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár négy fiókkönyvtárának munkája (1 hét), a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 10. sz. fiókkönyvtárának vizsgálata a Szabó Ervin Könyvtár módszertani osztálya felkérésére (4 nap).

b) Az általános vizsgálatokat kiegészítették a speciális tanulmányok. A legfontosabbak:

Az olvasószolgálat tanulmányozása: szolnoki Megyei Könyvtár, zalaegerszegi Megyei Könyvtár, karcagi Városi Könyvtár, jászberényi Járásai Könyvtár, győri Megyei Könyvtár, bicskei Járásai Könyvtár, nagy-

kanizsai Járási Könyvtár, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Illatos úti, Árpád úti, Vadász utcai és Lenin körúti fiókjai.

A *feldolgozó munka* tanulmányozása: nyíregyházi Megyei Könyvtár, kiskvárdai Járási Könyvtár, egri Megyei Könyvtár, kaposvári Megyei Könyvtár, győri Megyei Könyvtár, debreceni Megyei Könyvtár, hódmezővásárhelyi Megyei Könyvtár, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 6. sz. kerületi könyvtára.

A *módszertani* munka tanulmányozása: székesfehérvári Megyei Könyvtár, hódmezővásárhelyi Megyei Könyvtár, Bartók Béla Zeneiskola Könyvtára.

Diafilmtárak kérdése: szombathelyi Megyei Könyvtár.

Számszerűen: az osztály dolgozói 20 ízben látogattak meg megyei könyvtárat, 7 ízben járási és falusi könyvtárat, 12 ízben fővárosi könyvtárat. (A brigádvizsgálatok során megnézett falusi, városi és járási könyvtárak számát a fenti adatok nem tartalmazzák.) Az osztály tagjai összesen 59 napot töltöttek vidéki kiszállásokon.

Oktató tevékenység, szemináriumok:

a) A megyei könyvtárak vezetői számára két szemináriumot rendezett az osztály: a tavaszi szeminárium témája a megyei könyvtárak módszertani tevékenysége és a diafilmek kezelése volt; az őszi szeminárium témái a következők voltak: a Fehér, Tolna, Komárom megyei községi könyvtárak tanácsi kezelésbe adása, a közművelődési könyvtárhálózat szervezeti szabályzata, az 1958. évi munka tapasztalatai s az őszi—téli feladatok.

b) A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárral közösen rendezte az osztály az 1957—1958. évi gyermekkönyvtárosi tanfolyamot, majd az 1958—1959. évi gyermekkönyvtárosi levelező tanfolyamot. Öt előadást osztályunk dolgozói tartottak.

c) Vizsgáztatókként szerepeltek az osztály munkatársai több külső tanfolyamon is. Így pl. a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár technikai minimum vizsgáján s az OMK továbbképző tanfolyamának vizsgabizottságában. Ugyanígy számos előadást tartottak könyvtárak és egyéb szervezetek meghívására.

Útmutatók, tervezetek készítése, bírálata.

Az osztály az év folyamán az alábbi módszertani útmutatókat dolgozta ki:

1. A diafilmek könyvtári kezelése.
2. Tavaszi ünnepeink.
3. A megyei könyvtárak színműtárai.
4. A falusi könyvtárak intézményesítése I.
5. A falusi könyvtárak intézményesítése II.
6. A falusi könyvtárak állománygyarapítása.
7. A könyvtárak választási feladatai.
8. A magyar irodalom szakjelzeteinek átdolgozása.
9. A megyei könyvtárak évi jelentése és munkaterve.

Ezekon kívül kisebb terjedelmű módszertani leveleket és emlékeztetőket készített (pl. a Comenius évforduló megünneplése; a Kelet—Nyugat Barátsági Hét megünneplése, a Tanácsköztársaság 40. évfordulójának megünneplése).

Az irányelvek, tervezetek kidolgozása terén legjelentősebbek a következők: a falusi könyvtárak tanácsi kezelésbe adásának módszertani, szervezeti és pénzügyi előkészítése; tervezet a József Attila olvasómozgalom új szakaszára (a KISZ központi vezetősége számára); a falusi könyvtárak mintakatalógusának összeállítása (a megyei könyvtárak dolgozóinak bevonásával, ez az anyag bírálattal van); tervezet a művelődési autók berendezésére.

Az osztály felülbírálta az egyes hálózati központok által beküldött útmutatókat.

Új könyvtári nyomtatványokat terveztek a letéti könyvtárak számára (3 úrlap).

Tanácsadószolgálat.

A rendszeresen szerkesztett útmutatókat kiegészítik a konkrét ügyekben nyújtott tanácsok. Ezek jelentősége — tekintve új könyvtáraink és kellően ki nem képzett könyvtárosaink nagy tömegét — igen nagy. (Pár példát felsorolunk: a Honvédelmi Minisztérium könyvtári előadója számára a honvédség könyvtári propagandamunkája tárgykörében; a 14—20 éves ifjúsággal kapcsolatos könyvtári munkáról a hajdúszoboszlói Városi Könyvtárnak; a rekatalógizálás megtervezése ügyében az Építők Szakszervezete Központi Könyvtárának; munkaszervezési, katalógusszerkesztési, címleírási stb. ügyekben a miskolci és nyíregyházi megyei, a gödöllői járási, a szombathelyi megyei könyvtáraknak, a Honvédségnek és a Könyvtárellátónak.)

Általában megállapíthatjuk a módszertani munka értékelése kapcsán, hogy még mindig hiányoznak a kellő áttételek, túlsoksor kerül sor közvetlen beavatkozásra olyankor is, amikor csak az elvi irányítás lenne az osztály feladata. A jövő évek feladata lesz a módszertani munka többlépcsős megtervezése és kiépítése.

Ugyancsak mint értékelést kell leszögeznünk, hogy a könyvtárak propagandatevékenységének irányítása, erre vonatkozó útmutatók készítése az elmúlt év első felében nem volt kielégítő. Erőteljesebb munka folyt e téren az MSZMP művelődéspolitikájának irányelvei megjelenése után.

KÖNYVTÁR, DOKUMENTÁCIÓ, SZERKESZTÉS

1. Könyvtár.

Gyarapodás: 426 kötet. A könyvtárba jár 128 folyóirat, ebből 12 magyar, 115 külföldi.

2. Dokumentáció.

A fontosabb adatok a következők:

Cikkfordítás, cikk-katalógusba kijelölés és állománygyarapítás céljából átnézett folyóiratok száma: 1941.

A tárgyszórendszerű cikk-katalógus gyarapodása: 1936 címleírás (ebből 649 annotált).

Fordítás: 136 egység 2301 szabványoldalon. Ebből belső fordítók 1919 oldalt, külsők 382 oldalt fordítottak.

Lektorált oldalak száma: 2028.

A fordítások leginkább közérdekű részét ezidén is közreadta az osztály a *Könyvtári Figyelő* keretében. A Figyelő igen komoly szolgálatot tesz országszerte a szakmai színvonal emelése érdekében. Az év folyamán sikerült megjelentetni az 1957. évből hátramaradt utolsó két számot (még Könyvtári Tájékoztató címmel) és közreadni mind a 10 idei füzetet.

Megbízásból — s terven felül — az osztály végezte az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványsorozatának szerkesztési és sajtóalárendezési munkáit. Több dolgozatot az osztály munkatársai lektoráltak is. A sorozatból 3 mű az év folyamán megjelent, 5 eljutott az első korrektúráig.

ZÁROLT KIADVÁNYOK TÁRA

Vezető: *Kocziha Jánosné*

Létszám: 3 fő

Az év folyamán a Tár dolgozói felállították és feldolgozták a magyar nyelvű könyvanyagot, kb. 3000 egységet. A könyveket numerus kurrens szerint rendezték el, címkézték és ideiglenes címleírás készült az egész anyagról, amelyet betűrendes katalógusba foglaltak. A felállítással, illetve feldolgozással párhuzamosan minden egyes könyvet megnéztek abból a szempontból, hogy az a zárt anyag kategóriájába tartozik-e.

KÖNYVKÖTÉS ZET

Vezető: *Sasvári Dezső*

Létszám: 17

A könyvtárban lefolyt belső átszervezés a kötetzetet is érintette oly módon, hogy szervezetileg 1958. április 1-től kezdve a Gazdasági Hivatalhoz tartozik.

Május elején az OSZK Kollégiuma megbízásából bizottság vizsgálta felül a kötetzet munkáját. A bizottság vezetője Tombor Tibor, az OMK osztályvezetője volt. A vizsgálati jelentést a kollégium június 5-iki értekezletén tárgyalta meg. A jelentés szerint a kötetzet fenntartása rentábilis, de jelenlegi létszámával nem tudja az OSZK igényeit kielégíteni. A vizsgálóbizottság javaslatára a kötetzeti és a restaurálási munkakö-

röket egyesítették a könyvkötészetben, a Gazdasági Hivatal felügyeletével, oly módon, hogy éves munkatervüket a kollégium hagyja jóvá, és a restauráló részleg felett Hajdu Helga főosztályvezető közvetlen felügyeletet gyakorol. A bizottság javasolta a kötészet dolgozói bérének rendezését is. Indítványozták az OSZK részletes, pontos kötéseti katasztere elkészítését, s a kataszter birtokában a személyi és dologi kiadások fejlesztési tervének kidolgozását. Minőségi utasítási javaslatot is dolgoztak ki a kötészet részére.

A felülvizsgálati jelentésben tett javaslatra a kollégium határozatot hozott egy ún. „Felügyelő Bizottság” létesítésére. A Felügyelő Bizottság rendszeresen figyelemmel kíséri a kötészet munkáját. Jelentős vállalkozás volt, hogy július—szeptember hónapokban felmérték a könyvtár kötési szükségletét. A felmérés célja részben a kötési restancia megállapítása, részben az évi szükséglet rögzítése volt. Az eredmény a következő:

a) Mint restancia (az elmúlt évek hagyatékaiként): kötendő 900 000 kötet, javítás, restaurálás, konzerválás végzendő 176 000 köteten; doboz, téka, boríték szükséglet 14 600 db.

b) Egy évi gyarapodás kötési szükséglete: kötendő (jegyzetkötés, félkemény, félvászon, félbőr, egész bőr) 34 459, javítás, restaurálás, konzerválás 5200 kötet, doboz, téka, boríték készítés 1750 db.

Ezen kívül számolni kell a használat következtében beálló természetes rongálódással. A kötendő anyag 8⁰/₀-a folio. A kataszterben a Műemlékkönyvtárak és Kézirattár igénye nincs feltüntetve.

A kötészetben ez évben elkészült 9562 könyv, folyóirat, hírlap, kotta, jegyzet, napló stb. kötése, 804 javítás, 119 térkép, kotta kódex stb. restaurálása. 3924 táblát, tékát, dobozt stb. készítettek.

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR TUDOMÁNYOS MUNKÁSSÁGA

A könyvtári kiadványok kérdésével a vezetői kollégium több ülésen foglalkozott. A könyvtár tudományos tevékenysége a jövőben is 1. bibliográfiai, 2. könyvtártudományi, 3. kisebb részben a fentiekkel összefüggő más tudományos területekre fog kihatni, főleg a könyvtár anyagának tudományos feltárását segítő tudományágak művelésére. Előtérben kell hogy álljon a Nemzeti Bibliográfia készítése, a sok kiadványsorozat közül viszont csak az *OSZK kiadványai* című sorozatot, az *Új Bibliográfiai Füzetek* című sorozatot, valamint az *OSZK Évkönyvét* tartjuk fenn. Sorozaton kívül kell közzétenni a könyvtárról szóló ismertetőt és adminisztratív nyomtatványokat (pl. kölcsönzési szabályzat stb.).

Külön ülésen foglalkozott a kollégium az egyéni kutatásra engedélyezett kutatónapokkal. Az egyéni tudományos kutatás témái a következő szakterületek között oszlanak meg: könyvtártan, könyvtártörténet,

könyvtörténet, sajtótörténet, bibliográfia elmélete és története, bibliográfia, zenetudomány, kartográfia, pedagógia, esztétika, irodalomtudomány és filológia. (1958-ban összesen 44 dolgozó 40 kutatónapot élvezett.) Az elbírálás során a kérelmezők eddigi tudományos munkásságát vettük figyelembe. A tervszerű irányítást és az ennek megfelelő távlati tervet véglegesen csak a KMK részvételével lehet majd kidolgozni.

1958-ban a következő könyvtári kiadványok jelentek meg:

Mozart Magyarországon (Új Bibliográfiai Füzetek. 2.)

Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1957.

OSZK Kiadványai sorozatban:

40. Egyetemes tizedes osztályozás.

43. Kókay György: *Az Ephemerides Vindobonenses 1776—1785.*

44. Falvy Zoltán: *A Linus-féle XVIII. századi táncgyűjtemény.*

Könyvtári Tájékoztató 1957. 5., 6. sz.

Könyvtári Figyelő 1958. 1—10. sz.

Könyvtártudományi Fordítások Jegyzéke. 6. füzet.

Módszertani Útmutatók

22. Tavasz ünnepünk.

23. A falusi könyvtárak tanácsi kezelésbe adása. I. r.

24. A falusi könyvtárak tanácsi kezelésbe adása. II. r.

25. A könyvtárak feladatai az 1958. évi választások előkészítésében.

26. Magyar irodalomtudományi és szépirodalmi művek raktári szakcsoportszámának, ill. szakjelzetének átdolgozása.

27. Megyei Könyvtárak évi jelentése és munkaterve.

Tervezetként megjelent a diafilmről készült útmutató is.

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR MUNKATÁRSAINAK TUDOMÁNYOS MUNKÁSSÁGA 1958-BAN.

ALBERT GÁBOR

Tanulmányok, cikkek

Négy nemzedék társbérletben. = *Kortárs*. 1958. 1. sz. 132—133. l.

A német nép lelkiismerete. (Leonhard Frank.) = *Kortárs*. 1958. 4. sz. 615—616. l.

Ismertetések a Nagyvilágban és az Élet és Irodalomban.

BÉLLEY PÁL

Tanulmányok, cikkek

Heltai Jenő: *Pesti madarak. Karcolatok.* (Vál. és szerk. Gábor György, — —. Az utószót írta — —.) Bp. 1958, Szépirod. Kiadó. 684 l.

Írók, akik a pénzt kergették. = *Pénz! Érdekességek a pénzről.* Bp. 1958, Bibliotheca. 18—23. l. (Hasznos mulatságok 6.)

— —, F. Wendelin Lidia: Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványairól. [Tanulmány és bibliográfia.] = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 365—383. l. — Ua. klny.-ban is.
 — —, Gombocz István—V. Waldapfel Eszter: A varsói Nemzetközi Bibliográfiai Konferencia. = *M. Könyvszemle*. 1958. 1. sz. 75—79. l.
 V. Waldapfel Eszter, — —, Gombocz István: Nemzetközi Bibliográfiai Konferencia. (1957. szept. 19—22.) = *Külföldi tanulmányutak*. Bp. 1958, Jegyzetell. soksz. 88—94. l. (Könyvtárosok tapasztalatcseréje I.)
Ismertetések a M. Könyvszemlében és A Könyvtárosban.

BERCZELI KÁROLYNÉ MONORY ERZSÉBET

Önállóan megjelent munka

A Népszínház műsora. Bp. 1958, Színház- és Filmtudományi Int. 61 l. (Színháztörténeti füzetek 20.)

BERECZKY LÁSZLÓ

Ismertetések a M. Könyvszemlében és A Könyvtárosban.

BERLÁSZ JENŐ

Önállóan megjelent munkák

Az erdélyi jobbágyság gazdasági helyzete a XVIII. században. Bp. 1958, Akad. Kiadó, 72 l. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sor. 10.)

Kéziratok katalogizálása. Bp. 1958, Jegyzetell. soksz. 112 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 3.)

Tanulmányok, cikkek

Statistikai adatok a XVIII. század végi Erdélyből. 1. Kimutatás az erdélyi arany- és ezüstjövedékről 1771—1790. 2. Kimutatás Erdély adóköteles családainak számáról közigazgatási egységenként és társadalmi rétegenként 1791-ben. = *Történeti Statisztikai Szemle*. 1958. 1—2., sz. 99—107. l.

Vestigia rudera Albae Ecclesiae. = Budapest régiségei. A Budapesti Történeti Múzeum Évkönyve. 18. köt. Bp. 1958, Akad. Kiadó, 601—607. l.

BORSA GEDEON

Tanulmányok, cikkek

Early printed books in Hungary. = *The Book Collector*. 1958. Spring. 15—27. l. — Ua. klny.-ban is.

Magyarország számára nyomtatott érvágó naptár a XV. századból. = *Az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményei*. 10—11. sz. 278—283. l.

A magyarországi ősnymtatvány gyűjtemények. = *Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 147—163. l. — Ua. klny.-ban is.

Nástemny kalendár z 15 storociz, tlaceny pre Uhersko. = *Kniznica*. 1958. 3. sz. 131—134. l.

Régi művek — új kutatások forrása. = *Természettudományi Közöny*. 1958. 563—564. l.

Une feuille volante inconnue imprimée à Paris en 1487. = *Bulletin du Bibliophile et du Bibliothécaire*. 1958. 1. sz. 1—7. l. — Ua. klny.-ban is.

Vier unbekannte Einblattdrucke aus dem XV. Jahrhundert in der Österreichischen Nationalbibliothek. = *Gutenberg-Jahrbuch*. Mainz. 1958, Gutenberg Gesellschaft. 84—89. l. — Ua. klny.-ban is.

Ismertetés a M. Könyvszemlében.

BUSA MARGIT

Onállóan megjelent munka

Thököly-kódex és kuruckori versei. (Egy XVII. századi kéziratos kötet ismeretése.) Bp. 1958, Akad. Kiadó, 103 l., 3 t. (Irodalomtörténeti füzetek 13.)

Tanulmányok, cikkek

Körtvélyesi István versei és naplószerű feljegyzései. = *Egyháztörténet*. 1. sz. 18—26. l.

Kurucellenes röpirat kéziratos másolata. = *M. Könyvszemle*. 1958. 1. sz. 62—64. l.

Tompa Mihály ismeretlen kottás daloskönyve. = *Ethnographia*. 1957. 4. sz. 632—634. l.

Tompa Mihály ismeretlen versei. = *Irodalomtörténet*. 1958. 2. sz. 267—273. l.

CSAPODI CSABÁNÉ

Tanulmányok, cikkek

Corvinaként felismert kódex a Vatikán könyvtárában. = *M. Könyvszemle*. 1958. 2. sz. 161. l.

Mátyás király könyvtárának scriptorai. Petrus Cenninius. = *M. Könyvszemle*. 1958. 4. sz. 319—326. l.

Széchényi Júlia emlékkönyve. = *Soproni Szemle*. 1958. 4. sz. 319—326. l.

—, Belia György: Gercen i vengerszkaja revoljucionnaja emigracija (1854—1863). = *Literaturnoe Naszledszto*. 64. tom. Moszkva, 1958, Akad. 'Nauk. 419—438. l.

Ismertetés az Irodalomtörténetben.

DÁNIEL GYÖRGY

Onállóan megjelent munka

Antarktisz rejtélye. Bp. 1958, Gondolat, 231. l., 16 t. (Élet és Tudomány Kis-könyvtár.)

Tanulmányok, cikkek

Bulgária gazdasági fejlődése. = Földrajzi zsebkönyv. Bp. 1958, Magyar Földrajzi Társaság, 17—20. l.

A Közel-Kelet kőclaja. = Uo. 33—39. l.

Albánia. = *Természettudományi Közöny*. 1958. 12. sz. 551—553. l.

Felavatták a világ legnagyobb vízierőművét. = *Természettudományi Közöny*. 1958. 9. sz. 418. l.

Irak. = *Természettudományi Közöny*. 1958. 8. sz. 368—369. l.

Kutatás Antarktiszon. = *Természettudományi Közöny*. 1958. 4. sz. 145—150. l.

Rózsaszüret Bulgáriában. = *Természettudományi Közöny*. 1958. 6. sz. 274—275. l.

Ismertetések a *Természettudományi Közönyben*, a *Földrajzi Értesítőben* és a *Magyar Nemzetben*.

DEZSÉNYI BÉLA

Tanulmányok, cikkek

Abreviación de titulos en las publicaciones periódicas. = *Universidad*. 1957. 36. sz. 333—339. l.

Normungstendenzen im ungarischen wissenschaftlichen Zeitschriftenwesen. = *Zentralblatt für Bibliothekswesen*. 1958. 4. sz. 189—204. sz. — Ua. klny.-ban is.

Az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára. (Fennállásának hetvenötödik

évfordulója elé.) = Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 84—105. l. — Ua. kny.-ban is.
—, Barta Gábor: Az ISO/TC 46. VII. hágai teljes ülése. = *Szabványügyi Közlemények*. 1958. 11. sz. 258—260. l.
Ismertetések a Magyar Könyvszemlében.

DURZSA SÁNDOR

Tanulmány

A tudományok osztályozásának magyar történetéhez. = *M. Könyvszemle*. 1958. 4. sz. 351—357. l.
Ismertetés A Könyvtárosban.

FALLENBÜCHL ZOLTÁN

Tanulmányok, cikkek

Az Atlas Parvus Hungariae és Hevenesi Gábor. = Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Térképtudományi Tanszékének Évkönyve 1956—1958. Bp. 1958. H. M. Térképészeti Int. 153—193. l.
Régi térképek a táj- és helytörténeti kutatás szolgálatában. = *M. Könyvszemle*. 1957. 4. sz. 411—416. l.

FALVY ZOLTÁN

Tanulmány

Die neuesten ungarischen Ergebnisse auf dem Gebiete der mittelalterlichen musikalischen Paleographie. = Bericht über den internationalen Musikwissenschaftlichen Kongress Wien. Mozartjahr 1956. Graz—Köln, 1958. Böhlau Verl. 176—182. l. — Ua. kny.-ban is.
Ismertetés a MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményeiben.

FERENCZYNÉ WENDELIN LIDIA

Önállóan megjelent munka

Mozart Magyarországon. — Mozart in Ungarn. Bev. Major Ervin. (Ford. Brodsky Ferenc.) Bp. 1958, Egyet. ny. 203 l. (Új bibliográfiai füzetek 2.)

Tanulmány

Bélley Pál, —: Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványairól. [Tanulmány és bibliográfia.] = Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 365—383. l. — Ua. kny.-ban is.

FÜGEDI PÉTERNÉ

Tanulmány

A bibliográfiai összehangolásról. = *A Könyvtáros*. 1958. 7. sz. 505—506. l.

GOMBOCZ ISTVÁN

Önállóan megjelent munka

Az Unesco bibliográfiai munkája. Bp. 1958, Jegyzetell. soksz. 62 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 1.)

Tanulmányok, cikkek

Egyezménytervezet a nemzetközi kiadványcsere szabályozására. = *A Könyvtáros*. 1958. 7. sz. 505. l.

A magyar könyvtáros egyesület és a külföldi kapcsolatok. = *A Könyvtáros*. 1958. 9. sz. 651—652. l.

The National Exchange Centre of Hungary. = *Exchange of publications. Circular No. 6. Paris*, 1958. 7. l.

Az Országos Széchényi Könyvtár külföldi kapcsolatai. 1953—1957. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 307—322. l. — Ua. klny.-ban is.

Az Unesco dokumentációs munkája. = *Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója*. 1958. 3. sz. 2—13. l.

Bélley Pál, —, V. Waldapfel Eszter: A varsói Nemzetközi Bibliográfiai Konferencia. = *M. Könyvszemle*. 1958. 1. sz. 75—79. l.

V. Waldapfel Eszter—Bélley Pál —: Nemzetközi Bibliográfiai Konferencia. (1957. szept. 19—22.) = *Külföldi tanulmányutak*. Bp. 1958, Jegyzetell. soksz. 88—94. l. (Könyvtárosok tapasztalatcseréje 1.)

Ismertetés A Könyvtárosban, hírek a Magyar Könyvszemlében.

HANKISS ELEMÉR

Tanulmány

Neue Wege der Hamlet-Kritik. = *Shakespeare-Jahrbuch*. Heidelberg, 1958, Deutsche Shakespeare Gesellschaft. 203—217. l. — Ua. klny.-ban is.

HORÁNYI MÁTYÁS

Tanulmány

A színháztörténeti képanyag katalogizálásának kérdéséhez. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 301—306. l. — Ua. klny.-ban is.

HORVÁTH VIKTOR

Tanulmány

—, Sági Antalné: A „Kokolok” három évfolyama az Országos Széchényi Könyvtárban. = *M. Könyvszemle*. 1958. 2. sz. 162—164. l.

HORVÁTHNÉ IZSÓ LIVIA

Újabb könyvtártudományi művek. (Bibliográfia.) = *M. Könyvszemle*. 1958. 4. sz. 391—392. l.

JUHÁSZNÉ HAJDU HELGA

Tanulmányok, cikkek

Európa nemzeti könyvtárainak konferenciája Bécsben. = *A Könyvtáros*. 1958. 12. sz. 884—885. l.

A kéziratár állományának gyarapodása a felszabadulás óta. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 108—126. l. — Ua. klny.-ban is.

Levél Drezdából Sopronba 1655-ből. = *Soproni Szemle*. 1958. 3. sz. 266—268. l.

Soproni vonatkozású német kéziratok az Országos Széchényi Könyvtárban. II. közl. = *Soproni Szemle*. 1958. 1. sz. 24—36. l.

—, Sebestyén Géza: Németországi tanulmányút. = *M. Könyvszemle*. 1958. 3. sz. 280—283. l.

KECSKEMÉTI ISTVÁN

Ismertetések az Országos Filmharmónia 1958. évi műsorfüzeteiben.

KERESZTURY DEZSŐ

Tanulmányok, cikkek

- Adalék Jókai forrásaihoz. = Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 384—391. l. — Ua. klny.-ban is.
Bajor Giziről. = Bajor Gizi. Bp. 1958, Magvető. 45—56. l.
Három német költő: Trakl, Werfel, Brecht. = *Tükör*. 1958. 6. sz. 25—28. l.
Horváth János. = *M. Könyvszemle*. 1958. 4. sz. 305—306. l.
Költemények magyarázata. = *Irodalomtörténet*. 1958. 3—4. sz. 496—417. l.
Különös éjszaka. = *Filmvilág*. 1958. 16. sz. 4—6. l.
Rilke. = *Világirodalmi Figyelő*. 1958. 3. sz. 235—246. l.
Emlékkő. Elbeszélés. = *Tükör*. 1958. 5. sz. 61—70. l.
Georg Trakl két költeménye. [Műfordítások.] = *Nagyvilág*. 1958. 8. sz. 1204. l.

KISS JENŐ

Tanulmányok, cikkek

- Agrárszocialista olvasóköriek a múlt század végén. = *Népművelés*. 1958. 9. sz. 19—20. l.
Könyveink pusztulásáról. = *A Könyvtáros*. 1958. 2. sz. 105—106. l.
Hírünk a világban. = *A Könyvtáros*. 1958. 11. sz. 832—834. l.
Milyen a szabadpolc Békéscsabán? = *A Könyvtáros*. 1958. 3. sz. 170—173.
Az Országos Népművelési Értekezletről. = *A Könyvtáros*. 1958. 5. sz. 337. l.

Ismertetés *A Könyvtárosban*.

KISZELY OLIVÉR

- Egyetemes tizedes osztályozás. Szerk. Veredy Gyula. Bp. 1958, Bibliotheca. 504. l. (A földrajzi alosztásokat, az 56/59 és 64 szakokat összeáll.: —)

KÓKAY GYÖRGY

Tanulmány

- A bécsi Magyar Hirmondó (1789—1803). = Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 164—192. l. — Ua. klny.-ban is.

KOZOCSA SÁNDOR

Önállóan megjelent munkák

- Tájékoztató a magyar bibliográfiai irodalomban. Bp. 1951. Jegyzetsokszorosító. 2° 10 l. (Az Orsz. Könyvtári Központ Könyvtáros tanfolyama. Előadások. 28a.)
— —, Radó György: A szovjet népek irodalmának magyar bibliográfiája 1944-ig. Bp. 1956, Művelt Nép. LIX, 703 l.

Tanulmányok, cikkek

- Bajor Gizi. = Nagy magyar szíresek. Bp. 1958, Bibliotheca. 467—489. l.
Bajor Gizi utolsó évei. = Családi Tarka Könyv. Bp. 1958, Bibliotheca. 306—307. l.
A bibliográfus szemével. = Mai Lengyelország. 1958. 1. sz. 17. l.
Nieznanca autobibliografia Juliana Tuwima, napisana dla tłumacza węgierskiego. = *Nova Kultura*. (Warszawa.) 1958. 6. sz.
Újabb adalékok Horváth János irodalmi munkásságához. = *Irodalomtörténeti Közlemények*. 1958. 2—3. sz. 368—369. l.

Kafka Margit: Lázadó asszonyok, Összegyűjtött elbeszélések. 1—2. köt. (Válogatta, sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta: —.) Bp. 1958, Szépirod. Kiadó. 2 db.

Móricz Zsigmond: Kakas úrér országában és más mesék. Vál.: —, Szemző Piroska. Bp. 1958, Móra Ferenc Kiadó. 34 l. (Kispajtások mesekönyve.)

Krúdy Gyula: Asszonyságok díja. — Napraforgó. (Az utószót írta: —.) Bp. 1958, Szépirod. Kiadó. 529—531. l.

Krúdy Gyula: Bukfenc. — Velszi herceg. — Primadonna. (Sajtó alá rendezte és az utószót írta: —.) Bp. 1958, Szépirod. Kiadó. 407 l.

Krúdy Gyula: Három király. Regény. (Sajtó alá rendezte és az utószót írta: —.) Bp. 1958, Magvető. 475 l.

Krúdy Gyula: Pest-Budai séták. (Válogatta, az utószót és a jegyzeteket írta: —.) Bp. 1958, Magyar Helikon. 278 l.

M Á T Y Á S F E R E N C

Önállóan megjelent munka

Csönd és nyugtalanság. (Versek.) Bp. 1958, Magvető. 163 l.

Versei folyóiratokban és napilapokban.

N A G Y D I Ó S I G É Z Á N É

Tanulmányok, cikkek

A budai török könyvtár 1686-ban. = *A Könyvtáros*. 1958. 9. sz. 690—691. l.

Egy angol lap Misztótfalusi Kis Miklósról. = *A Könyvtáros*. 1958. 3. sz. 210. l.

Magyarországi női lapok a XIX. század végéig. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 193—229. l. — Ua. klny.-ban is.

Maria Pujmanová. = *Könyvbarát*. 1958. 10. sz. 758—759. l.

100 éve nyílt meg Ráth Mór könyvesboltja. = *A Könyvtáros*. 1958. 8. sz. 617—618. l.

Hírek *A Könyvtárosban* és a *Könyvbarátban*.

P Á L I S Á N D O R

Egyetemes tizedes osztályozás. Szerk. Veredy Gyula. Bp. 1958, Bibliotheca, 504 l. (A 622-es szakot összeáll.: —.)

P A P P I S T V Á N

Önállóan megjelent munka

Pál Ernő, —: A falusi könyvtáros feladatai (Ill.) Katona Ottilia. Bp. 1958, Pest Megyei Könyvtár. 49 l.

Tanulmány

Salamon Józsefné, —: A pestmegyei járási és községi könyvtárak katalógushálózatának kiépítéséről. = *A Könyvtáros*. 1958. 2. sz. 101—102. l.

P A P P I V Á N N É

Tanulmány

Adalékok az alföldi olvasóköri és népkönyvtárak történetéhez 1890—1914. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 283—300. l. — Ua. klny.-ban is.

P A P P N É L A K A T O S É V A

Tanulmány

Modern könyvillusztrátorok. = *M. Könyvszemle*. 1953. 4. sz. 379. l.

N. RÁCZ ARANKA

Tanulmányok, cikkek

- Az első magyar gyermekkönyvtárosi tanfolyamról. = *A Könyvtáros*. 1958. 8. sz. 565—566. l.
- Gyermekkönyvtárak — gyermekolvasók. = *Népszabadság*. 1958. 291. sz. (dec. 9.) 4. l.
- A gyermekkönyvtárak katalógusai. = *A Könyvtáros*. 1958. 5. sz. 334—336. l.
- Vita a szabadpolcokról. — Zárszó helyett. = *A Könyvtáros*. 1958. 1. sz. 15—19. l.
- Ismertetések a Könyvtárosban.*

REÖK ZSUZSA

Egyetemes tizedes osztályozás. Szerk. Veredy Gyula. Bp. 1958, Bibliotheca. 504 l. (A betűrendes mutatót összeáll.: —.)

SALLAI ISTVÁN

Tanulmányok, cikkek

- A falusi könyvtár állománya és a letéti rendszer. = *A Könyvtáros*. 1958. 2. sz. 81—84. l.
- A könyvvállomány helyzete közművelődési könyvtárainkban. = *M. Könyvszemle*. 1958. 3. sz. 224—245. l.
- A központi konferenciák és a módszertani tevékenység. = *A Könyvtáros*. 1958. 7. sz. 481—483. l., 8. sz. 567—570 l.
- Művelődéspolitikánk és a közművelődési könyvtárak. = *A Könyvtáros*. 1958. 11. sz. 807—810. l.

SASVÁRI DEZSŐ

Tanulmány

Váczi Gyula zongoraestje. = *Műsorfüzet*. (Orsz. Filmharmónia.) 1958. 4. sz. 30. l.

SEBESTYÉN GÉZA

Tanulmányok, cikkek

- Könyvtártudományi dokumentáció az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani osztályán. = *A Könyvtáros*. 1958. 7. sz. 486—488. l.
- A lyukkártya. = *A Könyvtáros*. 1958. 8. sz. 575—578. l.
- Műanyagok a könyvkötészetben. = *A Könyvtáros*. 1958. 2. sz. 97—100. l.
- Németországi benyomások. = *A Könyvtáros*. 1958. 6. sz. 410—413. l.
- J. Hajdu Helga, —: Németországi tanulmányút. = *M. Könyvszemle*. 1958. 3. sz. 280—283. l.

SIMON MÁRIA ANNA

Tanulmány

A közművelődési zenei könyvtárakról. = *A Könyvtáros*. 1958. 5. sz. 346—348. l.

Ismertetés a Magyar Könyvszemlében, hírek ugyanott és A Könyvtárosban.

SOLTÉSZ ZOLTÁNNÉ

Tanulmányok, cikkek

Beiträge zur Geschichte des ungarischen und Wiener Holzschnittes im XVI. Jahrhundert. = *Acta Historiae Artium*. 1958. Tom. V. Fasc. 1—2. 157—169. l.

Eine Unikum-Inkunabel der Budapester Universitätsbibliothek. = *Gutenberg-Jahrbuch*. Mainz, 1958, Gutenberg Gesellschaft. 59—68. l.

Az esztergomi Biblioteka anyagából rendezett kódexkiállítás. = *Papíripar és Magyar Grafika*. 1958. 1—2. sz. 72—74. l.

Gutenberg 42-soros bibliájának újabban előkerült töredéke. = *Papíripar és Magyar Grafika*. 1958. 1—2. sz. 69—71. l.

A második magyarországi ősnymoda nyomai. = *M. Könyvszemle*. 1958. 2. sz. 144—157. l.

A Széchényi Könyvtár legszebb illuminált olaszországi ősnymotatványai. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 127—146. l.

SZEKERES MARGIT

Önállóan megjelent munka

Grammatica italiana ad uso dei conservatori musicali. Parte I. Bp. 1958, Bartók Béla zeneműv. Szakisk. 58 l.

Tanulmány

Présentation uniforme des noms d'auteurs dans les titres des articles de périodiques. = *Revue de la Documentation*. 1958. 3. sz. 88—89. l.

D. SZEMZŐ PIROSKA

Önállóan megjelent munka

Gyermek- és ifjúsági lapjaink története. Bp. 1958, Országos Széchényi Könyvtár, Házi soksz. 25 l.

Móricz Zsigmond: Kakas úrék országában és más mesék. Vál.: Kozocsa Sándor. — Bp. 1958, Móra Ferenc Kiadó. 34 l. (Kispajtások mesekönyve.)

Tanulmányok, cikkek

Kner Imre emlék-est. = *M. Könyvszemle*. 1958. 4. sz. 378. l.

A szenzációs hír és illusztrálása. (Sajtótörténeti tanulmány.) = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 230—248. l. — Ua. klny.-ban is.

Tömörkény István életének ismeretlen adatai. = *Irodalomtörténet*. 1958. 1. sz. 108—113. l.

TAKÁCS MENYHÉRT

Tanulmány

A költői és a történeti igazság kérdéséhez. = *Filológiai Közöny*. 1958. 1. sz. 138—143. l.

TERBE LAJOS

Tanulmányok, cikkek

Beszámoló lengyel—magyar bibliográfiai kapcsolatokról. = *M. Könyvszemle*. 1958. 4. sz. 379. l.

Megjegyzések Ligeti Károly meghamisított verséhez. = *Élet és Irodalom*. 1958. 13. sz. 6. l.

VARSÁNYI ENDRÉNÉ

Tanulmányok, cikkek

Amit a nyomtatott katalóguscédulákon még javítani kellene. = *A Könyvtáros*. 1958. 3. sz. 182—185. l.

A Csongrád megyei könyvtár konferenciája. = *A Könyvtáros*. 1958. 12. sz. 802. l.

Hogyan történjék a „Magyar irodalom” ETO jelzetének átszakozása. = *A Könyvtáros*. 1958. 12. sz. 907—908. l.

Kérdezz — felelek. = *A Könyvtáros*. 1958. 8. sz. 590. l.

Ismertetés A Könyvtárosban.

VEREDY GYULA

Önállóan megjelent munka

Egyetemes tizedes osztályozás. A nemzetközi táblázatok hivatalos magyar kivonata. Szerk. ——. Bp. 1958, Bibliotheca. 504 l.

Tanulmány

Az ETO és a dokumentáció szervezési kérdései. = *Magyar Könyvszemle*. 1958. 2. sz. 166—175. l.

VÉCSEY JENŐ

Önállóan megjelent munkák

Michael Haydn: Concerto per il flauto traverso. 1766. Fuvolára és zongorára kadenciákkal közread. ——. Bp. 1958, Zeneműkiad. Váll. 25,3 l. 1 mell.: 10 l.

Michael Haydn: Concerto per il flauto traverso. 1766. Az OSzK eredeti kézirat-példánya alapján közread. —— ornamentikai jegyzetekkel. Bp. 1958, Zeneműkiad. Váll. XVIII, 30 l.

A zeneművek könyvtári címléírása. Szerk. ——. Bp. 1958, Felsőoktat. Jegyzetell. Soksz. 48 l. (Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 7.)

Tanulmány

A Haydn-év elé. 1959. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 392—396. l. — Ua. klny.-ban is.

VIZKELETY ANDRÁS

Tanulmányok, cikkek

A német középkori irodalom időrendi kérdései. = *Világirodalmi Figyelő*. 1958. 1. sz. 83—85. l.

A Nibelung-költészet történeti-földrajzi alapjai. = *Világirodalmi Figyelő*. 1958. 2. sz. 217—218. l.

Az Országos Széchényi Könyvtár 31. számú német kódexe. = *M. Könyvszemle*. 1958. 2. sz. 153—160. l.

A Raabe-kérdés. = *Világirodalmi Figyelő*. 1958. 4. sz. 363—367. l.

V. WINDISCH ÉVA

Önállóan megjelent munka

Közlöny (1848—1849). A forradalom és szabadságharc hivatalos lapjának története. Bp. 1958. Akad. Kiadó. 92 l. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sor. 8.)

Tanulmányok, cikkek

Horváth István. = *A Könyvtáros*. 1958. 7. sz. 497—499. l.

Könyvtári munka a reformkorban az Országos Széchényi Könyvtárban. = *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*. 1957. Bp. 1958, Kossuth ny. 249—282. l. — Ua. klny.-ban is.

A Magyarországon megjelent történeti munkák jegyzéke. (1957. júl. 1—dec. 31.) = *Századok*. 1958. 1—4. sz.

Ua. (1958. jan. 1—jún. 31.) = *Századok*. 1958. 5—6. sz.

Ismertetés az Irodalomtörténetben.

TÁBLÁZATOK

1. sz. táblázat

A gyarapodás megoszlása a beszerzés módja szerint

1958	Vétel	Ajándék	Csere	Köteles- példány	Összesen
Könyv (kötet)	3 254	8 111	3 384	29 199	43 948
Időszaki kiadvány (kurrens évf. — nem kurrens db)	1 184	607	397	1 924	4 112
Kézirat (db)	3 415	727	—	—	4 142
Zenemű (db)	212	421	49	858	1 540
Térkép (db)	211	25	—	102	338
Plakát színlap (db)	495	1 344	—	20 236	22 075
Szabvány, szabadalom (db)	—	—	—	5 398	5 398
Egyéb aprónyomatvány (db) ...	11 516	172	—	30 300	41 988
Film (800 kocka) (db)	1 186	—	—	—	1 186
Filmsík (6 kocka) (db)	171	—	—	—	171
Diafilm (50 kocka) (db)	—	—	—	110	110
Fényképlemez (db)	447	—	—	—	447
Hanglemez (db)	18	—	—	140	158
Egyéb dokumentum (db)	545	87	10	1 877	2 519
Műemlékkönyvtárak	183	6 007	—	436	6 626
Ebből:					
Könyv	128	6 002	—	434	6 564
Időszaki kiadvány	55	5	—	—	60
Egyéb	—	—	—	2	2

A gyarapodás és az állomány fejlődése 1956-tól

	G y a r a p o d á s			Á l l o m á n y		
	1956	1957	1958	1956	1957	1958
Könyv (kötet)]	48 397	39 426	50 512*	1 294 662	1 334 088	1 360 110***
Periodika (kurrens évf. * nem kurrens db)	6 584	7 032	4 172*	134 960	141 992	146 164
Ebből a Hírlaptárban	[5 980]	[6 592]	[4 112]	[116 344]	[122 936]	[127 048]
Kézirat (db)	2 599	6 627	4 142	292 270	298 897	303 039
Ebből a Kézirattárban.....	[1 433]	[4 641]	[3 500]	[273 316]	[277 957]	[281 457]
Zenemű (db)	953	1 011	1 540	48 106	49 117	50 657
Térkép (db).....	415	565	338	69 435	70 000	70 338
Plakát és kisnyomatvány (db)	85 059	70 867	64 063	1 491 670	1 562 537	1 626 600
Mikrofilm (db)	529	116	1 186	4 452	3 393**	4 579
Szabvány (db)	4 600	4 144	5 398			
Egyéb dokumentum	Filmesík (db).....		171			
	Diafilm (db)		110			
	Fényképlemez (db) ...		447			
	Hanglemez (db)		158			
	Egyéb dokumentum (db)	1 432	1 240	2 521*	119 931	122 758**
Összesen	150 568	131 028	134 758	3 455 486	3 582 782	3 693 050

* A „Könyv”, „Periodika”, „Egyéb dokumentumok” rovatban a Műemlékkönyvtárak adatai is bennfoglaltatnak.

** 1956-ban elpusztult anyag leszámítva.

*** 1958-ban az állományból kiiktatott főlőpéldányok (24 490) leszámítva.

Kötelesepéldányok szétosztása

	OSZK részére	Más könyvtá- rak részére	Fölös- példány
1. Könyv	29 199	119 565	35 767
ebből könyv nyomtatott	8 032		
" sokszorosított	897		
füzet	5 084		
különlenyomat	6 464		
periodika	200		
jegyzet	8 522		
2. Periodika (db)	48 087	180 851	99 594
3. Zenemű	858		
4. Térkép	102		
5. Plakát	20 236	122 170	1 721
6. Szabvány	5 398	14 730	9 640
7. Egyéb aprónyomtatvány	30 300	15 044	
8. Egyéb	1 877		
	136 057	452 360	146 722

Feldolgozás

	Címleírás	Szakozás	Katalóguslap beosztás
Könyvfeldolgozó	27 548	22 708	149 171
Hírlaptár	16 191	9 798	64 373
Zeneműtár	3 600	2 400	5 200
Színháztörténeti osztály	5 949	—	12 496
Térképtár	1 402	—	3 797
Kisnyomtatványtár	3 200	36 500	6 000
Kézirattár	8 203	—	7 070
Régi és Ritka Nyomtatványok Tára	2 761	—	5 650
Mikrofilmtár	4 150	—	16 863
Könyvtártudományi cikk-katalógus	1 396	2 418	
Műemlékkönyvtárak	6 035	760	38 720

Olvásóforgalom

	O l v a s ó k			Használt egységek		
	1956	1957	1958	1956	1957	1958
Olvásószolgálat	59 250	29 512	42 278	145 046	79 932	112 839
Hírlaptár	28 004	16 378	25 335	93 665	63 115	96 180
Régi és Ritka Nyomtatvá- nyok Tára	1 389	1 136	1 234	4 797	4 254	5 743
Kézirattár	1 734	1 647	2 282	20 201	21 969	19 879
Zeneműtár	1 995	663	1 932	9 398	3 947	8 353
Színháztörténeti osztály ...	758	1 273	1 171	39 994	151 520	65 314
Térképtár	421	369	437	1 751	3 130	10 229
Plakáttár	178	290	484	34 728	62 587	160 506
Mikrofilmtár	696	166	686	1 286	378	4 270
Zártolt Kiadványok Tára...	358	—	533	—	—	2 656
Módszertani szakkönyvtár	1 930	1 925	2 195	5 582	6 427	7 220
Gyöngyös	957	1 105	597	2 401	3 848	2 664
Keszthely	210	—	129	566	—	627
Zirc	1 118	259	160	4 438	977	329

A Könyvelosztó feldolgozó és szétosztó munkája

1. Régi könyvek

A. Régi hung. könyvek:

Feldolgozás: 21 287 (Terveőirányzat: 7000) mű.
Raktárunkból kiadtunk: 8576 művet. (OSzK: 3252.
Budapesti könyvtárak: 4074, vidéki könyvtárak: 1249)

B. Régi idegen könyvek:

Feldolgozás: — Terveőirányzat: 15 000 mű.)
Raktárunkból kiadtunk: 1063 művet. (OSzK: 87, budapesti könyvtárak 976)
XVI. századi anyag. Feldolgozása még 1957-ben történt.

2. Modern hung. könyvek

A. Modern hung. könyvek:

Feldolgozás: 57 871 (Terveőirányzat: 70 000) mű.
Raktárunkból kiadtunk: 70 451 (Terveőirányzat: 70 000) művet (OSzK: 8427,
OSzK Nemzeti Csereközpont: 1493, budapesti könyvtárak: 17 788, vidéki könyv-
tárak: 41 850. ÁKV: 893.)

B. Többkötetes töredékkötetek:

Feldolgozás: 25 536 (Terveőirányzat: 50 köbméter) kötet.
Raktárunkból kiadtunk: 4252 kötetet. (OSzK: 398, budapesti könyvtárak: 678,
vidéki könyvtárak: 3176)

3. Modern külföldi könyvek

A. Szépirodalom:

Feldolgozás: 30 374 (Terveőirányzat: 20 000) mű.
Raktárunkból kiadtunk: 12 998 művet. (OSzK: 170, budapesti könyvtárak:
8459, vidéki könyvtárak: 4369)

B. Szakirodalom:

Feldolgozás: 14 193 (Terveőirányzat: 67 000) mű.
Raktárunkból kiadtunk: 12 573 művet. (OSzK Nemzeti Csereközpont: 1658,
budapesti könyvtárak: 8246, vidéki könyvtárak: 2669)

4. Periodikák

A. Hung. periodikák:

Feldolgozás: 4421 kötet (Terveőirányzat: kiiktatva)

B. Külföldi periodikák:

Feldolgozás: 9130 (Csökkentett terveőirányzat: 7500) kötet.
Raktárainkból kiadtunk: 5446 kötetet. (OSzK: 355, OSzK Nemzeti Csereköz-
pont: 186, budapesti könyvtárak: 3044, vidéki könyvtárak: 1861.)

1958. december 31. állapot szerint

01 rovat rendszeresített állások:

Kulcs- szám	Megnevezés	Rendelet sze- rinti alsó és felső bérhatár	Enge- délyezett állások száma	Tényleg betöltött állások száma
701	Főigazgató	2800—4000	1	1
702	Főigazgatóhelyettes	2300—3600	1	1
703	Gazdasági vezető	1800—3000	1	1
705	Főosztályvezető.....	2100—3500	2	2
706	Tud. osztályvezető	2100—3200	10	9*
707	Tud. osztályvezető h., tud. csoportvezető	1800—2800	13	13
708	Tud. főmunkatárs.....	1400—2500	42	43*
710	Tud. munkatárs	1200—1900	64	64
713	Segédkönyvtáros	1000—1500	15	15
714	Tud. techn. munkaerő II.	1000—1500	13	13
715	Közügyt. munkaerő.....	800—1250	35	35
716	Adm. csoportvezető	1500—2700	4	4
718	Adm. ügyintéző II.	900—1500	5	5
719	Adminisztrátor	800—1200	1	1
721	Műszaki II.	1400—2300	1	1
722	Műszaki III.	1000—1800	10	10
723	Kisegítő I.	800—1100	3	3
724	Kisegítő II.	750— 950	15	15
Összesen 1958. december 31.			236	236

* Egy fő 708. kulcsszámú tud. főmunkatárs alkalmazása egy 706. kulcsszámú tud. osztályvezetői állás terhére történt!

8. sz. táblázat

02 rovat. Állományon kívüliek

Ft	700	750	800	820	850	900	950	1050	Összesen:
Fő	4	1	3	1	16	5	6	1	37

Gyakornoki állásban: 6 fő
 01 rovatról fizetett időszak-
 állásban: 10 „
 Helyettesi állásban: 2 „
 Ipari tanulók: 3 „
 Konyhai dolgozók (az ebédrovat
 terhére) 3 „

Отчет о работе Государственной библиотеки им. Сечени в 1958 году

Государственная библиотека им. Сечени боролась с большими трудностями уже в течение долгого времени; исходным пунктом трудностей были неясность целей и отсутствие надлежащих условий труда.

Неясность целей имела объективные причины. В последнем столетии возросло количество библиотек и осуществилась их чрезвычайная дифференциация, следовательно возникла необходимость создания определенных междубиблиотечных функций (междубиблиотечный абонемент, сводный каталог, центр обмена и проч.), наиболее естественным местом которых была государственная библиотека. При таких условиях Государственная библиотека им. Сечени должна была расширять программу, но библиотека не сыграла достаточно активную роль в этом развитии и поэтому вышеупомянутые функции превратились для нее в бремя.

Цели, даже в старом понимании слова, были проблематичными в Государственной библиотеке им. Сечени, которая колебалась десятилетиями между мыслями приобретения литературы „хунгарика“ и комплектования фондов универсального характера. В этом отношении рациональным явилось сужение фондов. В Венгрии развивается дополняющая друг друга система государственных специальных библиотек (Государственная техническая библиотека, Государственная сельскохозяйственная библиотека и т. д.), следовательно приобретение международной научной литературы происходит сейчас уже раздельно. Задача Государственной библиотеки им. Сечени — комплектование библиотеки специально венгерской литературой и литературой, имеющей венгерские отношения. Следовательно Государственная библиотека им. Сечени должна быть универсальной не в области фондов (это осуществляется всей сетью библиотек), но она должна создать универсальность обслуживания, должна осуществить в качестве центра функциональное единство дифференцированного библиотечного дела. На основе вышеупомянутых мыслей библиотека в 1958 г. создала новую программу и преобразовала свою организацию. Двойная роль библиотеки отражается следующим образом:

Библиотека сегодня состоит из трех главных отделов различных фондов (книжных фондов, современных специальных фондов и музейных специальных фондов) и двух главных отделов, занимающихся библиотечным делом (делами книгооборота и заданиями в области библиотекосведения и методической работы); на основе приведенных выше принципов разработали новый устав. Заданием подобного значения была разработка новых правил комплектования в области специальных фондов.

Источником трудностей было и в этом году отсутствие надлежащих условий труда и прежде всего огромная, катастрофическая нужда в помещениях книгохранилищ, читальных залов и рабочих мест. В качестве решения проблем возникла мысль перестройки флигели „Ф“ бывшего королевского замка, в результате которой имелось бы достаточное место на 50 лет. После учета нужды в помещениях мы подали заявление в Министерство культуры и к 1963 г. библиотека вероятно сможет вселиться в новое здание.

К основным трудностям относятся два недостатка нашего иначе значительного бюджета (он составляет 8 671 тыс. форинтов): низкие кредиты на приобретение и на переплет книг (кредит на приобретение книг составляет всего 7,8% бюджета, и лишь 1,8% годового прироста книжного фонда представляется возможным отдать в переплет), отсутствие технических оборудований или их устарелость.

Нельзя не указать на те огромные невыполненные задачи, которые нам достались от предшественников, работавших в течение предыдущих десятилетий и которые тормозят развертывание нашей работы. Такими задачами являются: перекаталогизация еще больше, чем 200 000 произведений, составление библиографии

продукции книг в Венгрии начиная с 1921 г.; не решена проблема надлежащего учета и систематического приобретения зарубежной литературы „хунгарика“, материал сводного каталога состоит из шести алфавитных порядков и имеются в связи с этим еще другие нерешенные проблемы и т. д.

Несмотря на эти трудности, в 1958 г. постепенно улучшилась наша работа, выяснились цели библиотеки, разрабатываются принципы правил комплектования, организовалось приобретение зарубежной литературы „хунгарика“, создались новые правила абонементов, организовалась отдельная научная информационная служба в рамках Справочного отдела. Началась серьезная работа в области централизованных задач библиотечного дела: разработался новый проект постановления об обязательных экземплярах, началось правовое регулирование заявок в сводный каталог и международного обмена, расширение междубиблиотечного абонементов, во многих отношениях организовались дела Отдела распределения книг, наконец началась подготовительная работа создания Центра библиотекведения и методической работы в рамках Государственной библиотеки им. Сечени.

Развитие новой организационной структуры библиотеки вызвало большое изменение. 18 отделов библиотеки, которые работали под непосредственным руководством дирекции библиотеки, группировались в 5 главных отделов (пятый отдел — Центр библиотекведения и методической работы создан 1 января 1959 г.). Работу главного директора поддерживает т. н. коллегия руководящих работников, членами которой являются: главный директор, заведующие главными отделами и их заместители, секретарь партийной организации, председатель профкома и заведующий хозяйственным отделом. Коллегия обсуждает принципиальные и практические вопросы работы раз или два раза в месяц.

Важнейшие результаты главных отделов:

I. Главный отдел. фонд современных книг. В работе каждого отдела решались важнейшие задачи. В Отделе комплектования библиотеки организовалась группа приобретения иностранной литературы, которая создала новую организацию труда в этой области. В области приобретения отечественных книг выяснялся вопрос архивных и используемых экземпляров, а в рамках используемых экземпляров вопрос местного использования и выдачи книг на дом. Отдел обработки и каталогов имел и в этом году двойную задачу: продолжение перекаталогизации, начатой в 1936 году и срочная обработка нового материала. Вследствие роста нового материала размер перекаталогизации постепенно уменьшался и составлял в 1958 году лишь 12% обработанного материала. (Таким темпом остальной материал перекаталогизировался бы в течение 63 лет.) Следовательно начиная с 1959 г. задача отдельного Отдела библиографии будет каталогизация и классификация обязательных экземпляров и редактирование Национальной Библиографии. Переорганизации разделила Отдел информационной работы на две группы: обслуживание читателей (служба в читальных залах, абонемент, книгохранилища); научно информационная служба. Во время переорганизации произошла переорганизация и в области помещений. Междубиблиотечный абонемент отделен от информационной службы.

II. главный отдел. Современные специальные фонды. Первый результат совместной работы главного отдела — это разработка подробных правил комплектования пяти фондов (фонд газет и журналов, фонд музыкальных произведений, фонд отдела истории театров, фонд географических карт и фонд мелких печатных произведений). Отдел газет и журналов в этом году особо занимался заграничной литературой „хунгарика“ и впервые издал годовую библиографию об отечественных газетах и журналах (Список венгерских газет и журналов за 1958 г.). Отдел музыкальных произведений развернул большую информационную работу в связи с годовщинами Бартока в 1958 году и Гайдна в 1959 году.

III. Главный отдел. Музейные фонды. В Отделе рукописей создан каталог французских рукописей и подготавливалась каталогизация латинских и немецких

рукописей для публикуемого печатного каталога. Прирост библиографии рукописей — с учетом публикаций о венгерских рукописях — составляет 77 тыс. заглавий. Отдел рукописей также принялся за приобретение заграничного материала „хунгарика“: отделом приобреталось с лондонского аукциона 35 неопубликованных писем и 2 фрагмента рукописей статей Кошута. Отделом старых и редких произведений печати определялись и описывались инкунабулы и другие старые издания. В течение года Отдел микрофильмов изготовил 367 622 негативов и 502 902 позитивов, кроме того предпринимались им попытки фотографического уменьшения старого каталога большого формата. Созданием лаборатории гигиены книг сделались первые шаги к развитию такой лаборатории, где предпринимаются попытки научного характера. В рамках III Главного отдела работают и провинциальные библиотеки — памятники искусства в Дендеше, в Кестхейе, и в Зирце.

IV. *Главный отдел охватывает общие задачи, решаемые Государственной библиотекой им. Сечени в качестве представителя всей библиотечной жизни Венгрии (Группа обязательных экземпляров, Отдел распределения книг, Отдел международных связей, сводный каталог, междубиблиотечный абонемент). Группой обязательных экземпляров сократилось число обязательных экземпляров и разработался новый проект инструкции об обязательных экземплярах в пользу осуществления режима экономии в общегосударственном масштабе. Задача Отдела распределения книг — распределение определенного фонда книг государственной собственности. Отделом обработано в этом году 162 812 томов и распределено 115 359 томов среди различных библиотек. В то же время отделом создается отдельная группа распределения излишних экземпляров с целью распределения дублетов, полученных от различных библиотек. — Оборот обмена Отдела международных связей значительно увеличился по сравнению с оборотом предыдущего года: высланный материал является на 15% больше, а количество полученных библиотекой книг увеличилось на 24% (а импорт брошюр, журналов и пакетов сократился).*

Оборот междубиблиотечного абонемента в 1958 году тоже увеличился: получено 9302 запроса (в 1957 году лишь 7147), выслано 12 767 заказов (в 1957 году лишь 9268 заказов).

Методический отдел (переорганизуется в самостоятельный главный отдел). В области задач, касающихся библиотечного дела работники отдела работали в различных специальных комитетах, обеспечивали текущую работу отдела, проводили общие контрольные исследования в библиотеках различных комитетов, но проводились им и специальные исследования: относительно вопросов информационной службы в 8 библиотеках, в области методической работы в 3 библиотеках, в связи с диафильмами в одной библиотеке. Отделом организовалось 2 конференции для заведующих комитатскими библиотеками, кроме того организовался курс для детских библиотекарей вместе со Столичной библиотекой им. Эрвина Сабо. Отделом опубликовывалось 9 методических справочников, кроме того высылались методические циркуляры. Методический отдел давал советы относительно специальных библиотечных вопросов для обращающихся к ним библиотек и библиотекарей. Методическим отделом публиковался журнал „Библиотечный обзор“, содержащий обозрение иностранных журналов в области библиотечного дела.

Таблица 1.

Распределение прироста библиотечного фонда по способу приобретения

1958 г.	Покупка	Дар	Обмен	Обязательные экземпляры	Всего
Книги (томов)	3 254	8 111	3 384	29 199	43 948
Периодические издания (текущие по годам издания, не текущие по экземплярам)	1 184	607	397	1 924	4 112
Рукописи (штук)	3 415	727	—	—	4 142
Музыкальные произведения (штук)	212	421	49	858	1 540
Географические карты (штук) ...	211	25	—	102	338
Плакаты (штук)	495	1 344	—	20 236	22 075
Стандарты, патенты (штук).....	—	—	—	5 398	5 398
Прочие мелкие печатные произведения (штук)	11 516	172	—	30 300	41 988
Кадры фильмов (800 кадров = штука)	1 186	—	—	—	1 186
Полосы фильма (6 □ = штука)	171	—	—	—	—
Диафильм (50 □ = штука).....	—	—	—	110	110
Фотографические пластинки (штук)	447	—	—	—	447
Граммофонные пластинки (штук)	18	—	—	140	158
Прочие документы (штук)	545	87	10	1 877	2 519
Библиотеки — памятники искусства.....	183	6 007	—	436	6 626
В том числе:					
Книги.....	128	6 002	—	434	6 564
Периодические издания	55	5	—	—	60
Прочие издания	—	—	—	2	2

Таблица 2.

Комплектование библиотеки и динамика библиотечных фондов начиная с 1956 года

	Комплектование библиотеки			Библиотечные фонды		
	1956	1957	1958	1956	1957	1958
Книги (томов)	48 397	39 426	50 512*	1 294 662	1 334 088	1 360 110****
Периодические издания (текущие по годам издания, не текущие по экземплярам)	6 584	7 032	4 172*	134 960	141 992	146 164
В том числе: в отделе журналов и газет	[5 980]	[6 592]	[4 112]	[116 344]	[122 936]	[127 048]
Рукописи (штук)	[2 599]	6 627	4 142	292 270	298 897	303 039
В том числе: в отделе рукописей	1 433	[4 641]	[3 500]	[273 316]	[277 957]	[281 457]
Музыкальные произведения (штук)	953	1 011	1 540	48 106	49 117	50 657
Географические карты (штук)	415	565	338	69 435	70 000	70 338
Плакаты и мелкие печатные произведения (штук)	85 059	70 867	64 063	1 491 670	1 562 537	1 626 600
Микрофильмы (штук)	529	116	1 186	4 452	3 393***	4 579
Прочие документы	Стандарты (штук)	4 600	4 144	5 398		
	Полосы фильма (штук).....			171		
	Диафильмы (штук).....			110		
	Фотографические пластинки (штук) ...			447		
	Граммфонные пластинки (штук)			158		
Прочие документы (штук)	1 432	1 240	2 521*	119 931	122 758***	131 563
Всего	150 568	131 028	134 758	3 455 486	3 582 782	3 693 050

* „Книги”, „Периодические издания” и „Прочие документы” охватывают и данные библиотек — памятников искусства.

** *** Без материала, уничтоженного в 1956 году.

**** Без излишних экземпляров, исключенных из фондов в 1958 году (24490 штук).

Таблица 3.

Распределение обязательных экземпляров

	Для Гос. библио- теки им. Сечени	Для прочих библиотек	Излишние экземпляры
1. Книги	29 199	119 565	35 767
в том числе печатные			
размноженные ...	8 032		
выпуски	897		
отдельные оттис- ки	5 084		
периодические из- дания	6 464		
конспекты	200		
8 522			
2. Газеты и журналы (штук) ...	48 087	180 851	99 594
3. Музыкальные произведения	858		
4. Географические карты	102		
5. Плакаты	20 236	122 170	1 721
6. Стандарты	5 398	14 730	9 640
7. Прочие мелкие печатные произведения	30 300	15 044	
8. Прочее	1 877		
Всего	136 057	452 360	146 722

Таблица 4.

Обработка

	Описание	Класси- фикация	Расстановка каталожных карточек
Отдел обработки книг	27 548	22 708	149 171
Отдел газет и журналов	16 191	9 798	64 373
Отдел музыкальных произведений	3 600	2 400	5 200
Отдел истории театра	5 949	—	12 496
Отдел географических карт	1 402	—	3 797
Отдел мелких печатных произведений	3 200	36 500	6 000
Отдел рукописей	8 203	—	7 070
Отдел старых и редких печатных произведе- ний	2 761	—	5 650
Отдел микрофильмов	4 150	—	16 863
Каталог статей о библиотековедении	1 396	2 418	
Библиотеки — памятники искусства	6 035	760	38 720

Таблица 5.

Посещаемость и выдача книг

	Ч и т а т е л и			Использованные единицы		
	1956	1957	1958	1956	1957	1958
Отдел обслуживания читателей	59 250	29 512	42 278	145 046	79 932	112 839
Отдел газет и журналов	28 004	16 378	25 335	93 665	63 115	96 180
Отдел старых и редких печатных произведений...	1 389	1 136	1 234	4 797	4 254	5 743
Отдел рукописей.....	1 734	1 647	2 282	20 201	21 969	19 879
Отдел музыкальных произведений	1 995	663	1 932	9 398	3 947	8 353
Отдел истории театра ...	758	1 273	1 171	39 994	151 520	65 314
Отдел географических карт	421	369	437	1 751	3 130	10 229
Отдел плакатов	178	290	484	34 728	62 587	160 506
Отдел микрофильмов	696	166	686	1 286	378	4 270
Отдел непубличных изданий	358	—	533	—	—	2 656
Методическая библиотека	1 930	1 925	2 195	5 582	6 427	7 220
Дендеш	957	1 105	597	2 401	3 848	2 664
Кестхей	210	259	129	566	977	627
Зирц	1 118		160	4 438		329

Таблица 6.

Работа отдела распределения книг в области обработки и распределения

1. Старые книги

А. Старые книги „хунгарика“:

Обработка: 21 287 (план: 7000) произведений.

Выдано из книгохранилищ: 8576 произведений. (Для Гос. библиотеки им. Сечени — 3252, для будапештских библиотек — 4074, для провинциальных библиотек — 1249 произведений).

Б. Старые иностранные книги:

Обработка: — (план: 15 000) произведений.

Выдано из книгохранилищ: 1063 произведений. (Для Гос. библиотеки им. Сечени — 87, для будапештских библиотек — 976). Материал из XVI века обрабатывался еще в 1957 году.

2. Современные книги „хунгарика“

А. Современные книги „хунгарика“:

Обработка: 57 871 (план: 70 000) произведений.

Выдано из книгохранилищ: 70 451 (план: 70 000) произведений. (Для Гос. библиотеки им. Сечени 8427, для Центра национального книгообмена при Гос. библ. им. Сечени — 1493, для будапештских библиотек — 17 788, для провинциальных библиотек — 41 850, для Государственного предприятия по распространению книг — 893.).

Б. Многотомные фрагменты:

Обработка: 25 536 (план: 50 м³) томов.

Выдано из книгохранилищ: 4252 тома. (Для Гос. библиотеки им. Сечени — 398, для будапештских библиотек — 678, для провинциальных библиотек — 3176).

3. Современные иностранные книги

А. Художественная литература:

Обработка: 30 374 (план: 20 000) произведений.

Выдано из книгохранилищ: 12 998 произведений. (Для Гос. библиотеки им. Сечени — 170, для будапештских библиотек — 8459, для провинциальных библиотек — 4369).

Б. Специальная литература:

Обработка: 14 193 (план: 67 000) произведений.

Выдано из книгохранилищ: 12 573 произведений. (Для Центра национального книгообмена при Гос. библ. им. Сечени: 1658, для будапештских библиотек: 8246, для провинциальных библиотек: 2669).

4. Периодические издания

А. Периодические издания „хунгарика“:

Обработка: 4421 томов (план: отменен)

Б. Иностранные периодические издания:

Обработка: 9130 (Сокращенный план: 7500) томов.

Выдано из книгохранилищ: 5446 томов. (Для Гос. библиотеки им. Сечени — 355, для Центра национального книгообмена при Гос. библ. им. Сечени — 186, будапештских библиотек — 3044, для провинциальных библиотек — 1861.)

Таблица 7.

Состав работников Государственной библиотеки им. Сечени к 31 декабря 1958 года
Рубрика 01, штатные должности:

Условный номер	Название должностей	Нижший и высший пределы зарплаты по постановлению	Число штатных должностей	Численность штатных работников
701	Главный директор	2800—4000 форинтов	1	1
702	Заместитель главного директора	2300—3600 „	1	1
703	Заведующий хозяйственным отделом	1800—3000 „	1	1
705	Заведующий главным отделом	2100—3500 „	2	2
706	Заведующий научным отделом	2100—3200 „	10	9
707	Заместитель заведующего научным отделом, заведующий научной группой	1800—2800 „	13	13
708	Старший научный сотрудник	1400—2500 „	42	43
710	Научный сотрудник	1200—1900 „	64	64
713	Младший библиотекарь	1000—1500 „	15	15
714	Научно-технический работник II	1000—1500 „	13	13
715	Работники публичной коллекции	800—1250 „	35	35
716	Заведующий группой администрации	1500—2700 „	4	4
718	Административный делопроизводитель II. ...	900—1500 „	5	5
719	Администратор	800—1200 „	1	1
721	Технический работник II.	1400—2300 „	1	1
722	Технический работник III.	1000—1800 „	10	10
723	Вспомогательный работник I.	800—1100 „	3	3
724	Вспомогательный работник II.	750— 950 „	15	15
Всего на 31 декабря 1958 года			236	236

Рубрика 02, внештатные работники:

Форинтов	700	750	800	820	850	900	950	1050	Всего
Человек	4	1	3	1	16	5	6	1	37

Таблица 8.

Практикант	6 человек
Временное занятие (рубрика 01)	10 „
Заместители	2 „
Промышленные ученики	3 „
Кухонные работники (за счет рубрики: общественное питание)	3 „

Rapport sur l'activité de la Bibliothèque Nationale Széchényi dans l'année 1958.

L'imprécision de ses tâches essentielles et l'insuffisance des conditions de travail causaient des difficultés durant de longues années dans la vie de la Bibliothèque Nationale Széchényi.

L'incertitude concernant le programme de la bibliothèque avait ses motifs bien fondés. Le fait qu'au cours des derniers cent ans le nombre des bibliothèques hongroises ne cessait d'augmenter et leur travail devenait de plus en plus spécialisé rendit nécessaire l'établissement des services interbibliothèques: prêt interbibliothèque, catalogue collectif, centre des échanges internationaux, etc. Pour le siège de ces services, la bibliothèque nationale se présenta automa- muler une nouvelle définition de ses programmes.

Quant aux tâches fondamentales de la bibliothèque, on vacillait pendant plusieurs décennies entre le principe de ne collectionner que des *Hungarica* et l'idéal d'une collection universelle. La question est maintenant décidée en faveur de la première, solution qui semble être plus réalisable. Étant donné que la fondation successive des bibliothèques spécialisées (Bibliothèque Centrale Technique, Bibliothèque Centrale d'Agriculture, etc.) assure maintenant la répartition rationnelle des rôles dans le collectionnement de la littérature scientifique, à la Bibliothèque Nationale Széchényi incombe la tâche de rassembler une collection complète de la littérature en langue hongroise ou ayant rapport à la Hongrie. La Bibliothèque Nationale Széchényi ne doit donc pas être universelle en ce qui concerne ses *collections* (ce but est réalisé par le réseau des bibliothèques en son entier), son devoir consiste à assurer *l'universalité des services*: en sa qualité de centre, elle doit créer une unité fonctionnelle dans le domaine différencié des bibliothèques. Suivant les principes esquissés, la bibliothèque obtint en 1958 une nouvelle organisation et des statuts et règlements nouveaux.

A l'heure actuelle, la bibliothèque comprend trois collections-départements (collection des livres, collections spéciales modernes, collections spéciales historiques) et deux départements bibliothéconomiques (circulation de livres, affaires bibliothéconomiques et méthodiques). Deux règlements importants — propres à refléter l'état présent des choses — ont été préparés: l'un sur les principes du collectionnement, l'autre sur l'organisation de la bibliothèque.

Une nouvelle difficulté à vaincre, c'est l'insuffisance de l'emplacement actuel. Ni les locaux pour le public (salles de lecture, de catalogues etc.), ni les magasins, ni les locaux du service ne sont plus à la hauteur des exigences qualitatives et surtout quantitatives. Au cours de l'année, il fut décidé que la Bibliothèque Nationale Széchényi obtiendra comme emplacement futur l'aile sud-ouest de l'ancien Palais Royal à Bude. Un plan a été élaboré et soumis à l'approbation du Ministère, qui pourvoit à condition d'une adaptation et reconstruction foncière de cette partie du Palais — pour environ cinquante ans aux besoins de la Bibliothèque Nationale.

Il faut mentionner encore, parmi les héritages onéreux reçus de passé, que l'équipement technique de la Bibliothèque ne suffit plus aux exigences actuelles et que les allocations budgétaires — surtout en ce qui concerne les sommes accordées pour l'achat de livres et pour la reliure — laissent toujours à désirer. Il faut mentionner aussi qu'au service du catalogage il incombe le récatalogage de plus que 200.000 ouvrages, que depuis 1921 les bibliographies retrospectives nationales n'ont pas été publiées et que la fiche-matière du Catalogue Collectif des bibliothèques hongroises est dispersée en six ordres alphabétiques séparés.

Malgré les difficultés énumérées, le travail a fait, en 1958, des progrès remarquables. Parallèlement à la précision du programme et à l'élaboration du règlement

sur les principes du collectionnement, l'acquisition des Hungarica parus à l'étranger fut organisée, le règlement du prêt a été renouvelé et on a réussi à établir un service d'information scientifique. Les tâches centrales de la bibliothéconomie hongroise firent aussi l'objet de grands efforts. Il y était élaboré un nouveau décret-programme sur le dépôt légal; la réglementation des échanges internationaux et des déclarations obligatoires au Catalogue collectif prirent leur commencement. Les travaux de l'élargissement du prêt interbibliothèque furent engagés, plusieurs problèmes de la section «Distribution de livres» ont été résolus et toutes mesures nécessaires furent prises pour l'établissement d'un centre bibliothéconomique et méthodique au sein de la bibliothèque.

La réorganisation apporta un changement considérable dans la structure de la bibliothèque. Les 18 sections furent groupées en cinq départements (dont le cinquième: Département bibliothéconomique et méthodique commença ses fonctions le 1er janvier 1959). Le directeur général est assisté d'un conseil consultatif dont les membres sont: le directeur adjoint, les chefs de départements (et leurs adjoints), le secrétaire du Parti, le Président syndical et le chef de l'Economat. Le conseil se réunit une ou deux fois par mois pour débattre les questions de principe et pratiques de la bibliothèque.

Département I. Collection des livres modernes. A la Section d'acquisition, un groupe spécial s'occupe, se servant d'une méthode nouvelle, de l'acquisition des ouvrages parus à l'étranger. Sur les deux exemplaires conservés à la bibliothèque des ouvrages parus en Hongrie, l'un sera passé à la Réserve, l'autre mis à la disposition des lecteurs sur place ou, le cas échéant, des emprunteurs. C'est ainsi que fut résolu le problème des exemplaires reçus par le dépôt légal. La section du Catalogage avait dans cette année aussi une double tâche: 1) la suite du recatalogage commencé en 1936; 2) le catalogage courant des acquisitions nouvelles. Par suite de l'accroissement rapide du matériel nouveau, le rythme du recatalogage baissa d'année en année pour n'atteindre en 1958 que 12% du catalogage total. (Dans ce rythme, ce travail exigerait 63 ans pour arriver au bout.) Pour cette raison, à partir de 1959, le travail du catalogage — y compris la classification — des exemplaires provenant du dépôt légal et la rédaction de la bibliographie nationale sont assumés par la Section de bibliographie. Le Service des lecteurs comprend depuis la réorganisation deux fonctions fondamentales: 1) le service des lecteurs proprement dit (service des salles de lecture, prêt, etc.), 2) information scientifique. La Section du prêt interbibliothèque fut détachée du service des lecteurs

Département II. Collections spéciales modernes. Le premier résultat depuis la création de ce département fut l'élaboration détaillée des principes de collectionnement dans les sections suivantes: Journaux et périodiques, Oeuvres de musique, Histoire de théâtre, Cartes et plans, Petits imprimés. A la Section des Journaux et périodiques, un nouveau service fut créé chargé des soins des Hungarica parus à l'étranger. Une bibliographie annuelle des journaux et périodiques fut publiée sous le titre «Catalogue des journaux et périodiques hongrois, 1958». A l'occasion des fêtes Bartók tenues en 1958, et des fêtes Haydn en 1959, la Section de la musique déployait une grande activité d'information et de documentation.

Département III. Collections historiques. A la Section des manuscrits, le catalogage des manuscrits français est en voie d'achèvement, celui des manuscrits latins et allemands en cours. Par l'analyse des publications comprenant des manuscrits hongrois, la bibliographie des manuscrits s'est enrichie de plus de sept mille titres. Cette section a également intensifié l'acquisition des Hungaricas de l'étranger. (P. e. l'achat de 25 lettres inédites et de deux fragments de manuscrits de Kossuth à une vente aux enchères à Londres.) A la Section des imprimés anciens et rares, la détermination et la description des incunables

ainsi que d'autres rarités se sont poursuivies. La Section de microfilms a produit 367,622 images positives et 502,902 images négatives; une tentative fut faite pour la reproduction par photographie du catalogue ancien en remplaçant ainsi les fiches anciennes désuètes par des fiches de format international. L'installation d'un laboratoire d'hygiène de livre fut un des premiers pas vers la modernisation dans la conservation des collections. Trois bibliothèques de province ayant le caractère de monuments historiques (bibliothèques de Gyöngyös, de Keszthely et de Zirc) appartiennent aussi, dès 1958, à la gestion de ce département.

Département IV. Circulation des livres: Dans le cadre de ce département fonctionnent les services centraux de la bibliothéconomie hongroise. (Dépôt légal, Distribution de livres, Échanges internationaux, Catalogue central, Prêt interbibliothèque). Le Service du dépôt légal a modifié le nombre des exemplaires déposés et élabora un nouveau décret-programme sur les obligations des imprimeurs. La Section de Distribution de livres a pour tâche de distribuer parmi les bibliothèques le matériel de livres nationalisés. Cette section a inventorié 162.812 volumes, dont 115.359 volumes ont été remis sur demande aux diverses bibliothèques. Un groupe spécial chargé de la distribution des doubles s'occupa du matériel provenant des fonds de doubles des bibliothèques. Le Service des Echanges Internationaux rehaussa son activité d'échange: le matériel expédié à l'étranger s'augmenta de 15 % par rapport à l'an précédent, le nombre des livres reçus de l'étranger est de 24 % supérieur à celui de l'année dernière. Par contre, l'importation des brochures et des périodiques a diminué. La Section de prêt interbibliothèque a également accru le matériel circulé. Le nombre des demandes adressées à cette section est passé de 7.147 en 1957 à 9.302 en 1958, celui des demandes adressées par la section aux autres bibliothèques fut 12.767 en 1958 contre 9.268 en 1957.

La section méthodique était en 1958 en cours de réorganisation pour devenir, en élargissant ses fonctions, un nouveau département. Ayant pour tâche de s'occuper des affaires bibliothéconomiques du pays entier, son personnel déploya une activité plus étendue dans les commissions spéciales du Conseil bibliothéconomique, et accomplissait en même temps son devoir plus restreint à la section. Des visites de contrôle général ou spécial ont été réalisées en province dans plusieurs comitats: au service des lecteurs dans 10, au service du catalogage dans 8 et pour surveiller les travaux méthodiques dans 3 localités. Deux conférences furent tenues pour les bibliothécaires des comitats et — en collaboration avec la Bibliothèque municipale «Szabó Ervin» — un cours d'étude fut organisé pour les bibliothécaires travaillant dans des bibliothèques pour enfants. Neuf guides contenant des instructions méthodiques et maintes circulaires ont été envoyés aux bibliothèques de province aidées toujours des conseils de cette section. La revue *Könyvtári Figyelő (Revue des bibliothèques)* fut également éditée par la Section méthodique de la bibliothèque.

Tableau 1.

Répartition de l'accroissement des collections.

	Achats	Dons	Échan- ges	Dépôt légal	Total
Livres (volumes)	3 254	8 111	3 384	29 199	43 948
Périodiques courants (années) et non courants (pièces)	1 184	607	397	1 924	4 112
Manuscrits (pièces)	3 415	727	—	—	4 142
Oeuvres de musique (pièces)	212	421	49	858	1 540
Cartes géographiques (pièces).....	211	25	—	102	338
Affiches (pièces)	495	1 344	—	20 236	22 075
Affiches de théâtre	—	—	—	—	—
Normes, Brevets etc. (pièces).....	—	—	—	5 398	5 398
Petits imprimés (pièces).....	—	—	—	—	—
Microfilms (en rouleaux de 800 prises)	11 516	172	—	30 300	41 988
Microfilm en bandes (6 prises).....	1 186	—	—	—	1 186
Diafilms (50 prises)	171	—	—	—	171
Epreuves.....	—	—	—	110	110
Disques	447	—	—	—	447
Autres documents.....	18	—	—	140	158
	545	87	10	1 877	2 519
Bibliothèques dites historiques	183	6 007	—	436	6 626
Livres	128	6 002	—	434	6 564
Périodiques.....	55	5	—	—	60
Autres	—	—	—	2	2

Tableau

Accroissement du fonds depuis 1956.

	Accroissement			Fonds				
	1956	1957	1958	1956	1957	1958		
Livres (volumes)	48 397	39 426	50 512*	1 294 662	1 334 088	1 360 110****		
Périodiques (courants + non courants fasc.)	6 584	7 032	4 172*	134 960	141 992	146 164		
À la Section des périodiques	[5 980]	[6 592]	[4 112]	[116 344]	[122 936]	[127 048]		
Manuscrits (pièces)	1 433	6 627	4 142	292 270	298 897	303 039		
À la Section des manuscrits	[2 599]	[4 641]	[3 500]	[273 316]	[277 957]	[281 457]		
Oeuvres de musique (pièces)...	953	1 011	1 540	48 106	49 117	50 657		
Cartes géographiques (pièces)	415	565	338	69 435	70 000	70 338		
Affiches et petits imprimés (pièces)	85 059	70 867	64 063	1 491 670	1 562 537	1 626 600		
Microfilm (rouleaux).....	529	116	1 186	4 452	3 393***	4 579		
Normes	4 600	4 144	5 398					
Autres documents	} Bandes de film		171					
		} Diafilms		110				
			} Epreuves		447			
				} Disques		158		
			} Autres documents.....		1 432	1 240	2 521*	119 931
Total	150 568	131 028		134 758	3 455 486	3 582 782	3 693 050	

* y compris les bibliothèques historiques.

** , *** non compris le matériel détruit en 1956.

**** non compris les doubles éliminés du fonds (24 490 volumes).

Distribution du dépôt légal

Tableau 3.

	Exemplaires déposés à la Bibliothèque Nationale Széchényi	Exemplaires déposés aux autres bibl.	Doubles
1. Livres	29 199	119 565	35 767
livres imprimés	8 032		
livres photocopiés	897		
fascicules	5 084		
tirages à part	6 464		
périodiques.....	200		
cahiers de cours	8 522		
2. Périodiques (pièces).....	48 087	180 851	99 594
3. Oeuvres de musique	858		
4. Cartes géographiques	102		
5. Affiches	20 236	122 170	1 721
6. Normes	5 398	14 730	9 640
7. Petits imprimés	30 300	15 044	
8. Autres documents	1 877		
	136 057	452 360	146 722

Tableau 4.

Catalogage et classification

	Catalogage	Classification par matière	Classement des fiches
Section de catalogage des livres modernes	27 548	22 708	149 171
Section des périodiques	16 191	9 798	64 373
Section de la musique	3 600	2 400	5 200
Section de l'histoire de théâtre	5 949	—	12 496
Section des cartes géographiques.....	1 402	—	3 797
Section des petits imprimés	3 200	36 500	6 000
Section des manuscrits	8 203	—	7 070
Section des collections historiques	2 761	—	5 650
Section des microfilms	4 150	—	16 863
Collection d'articles bibliothéconomiques	1 396	2 418	—
Bibliothèques historiques	6 035	760	38 720

Tableau 5.

Service des lecteurs

	Nombre des lecteurs			Pièces communiquées		
	1956	1957	1958	1956	1957	1958
Service des lecteurs	59 250	29 512	42 278	145 046	79 932	112 839
Section des périodiques...	28 004	16 378	25 335	93 665	63 115	96 180
Section des documents anciens et rares	1 389	1 136	1 234	4 797	4 254	5 743
Section des manuscrits...	1 734	1 647	2 282	20 201	21 969	19 879
Section des œuvres de musique	1 995	663	1 932	9 398	3 947	8 353
Section des œuvres d'histoire théâtrale	758	1 273	1 171	39 994	151 520	65 314
Section des cartes géo- graphiques	421	369	437	1 751	3 130	10 229
Section des petits impri- més	178	290	484	34 728	62 587	160 506
Microfilmthèque	696	166	686	1 286	378	4 270
Bibliothèque bibliothéco- nomique	1 930	1 925	2 195	5 582	6 427	7 220
Bibliothèque de Gyöngyös	957	1 105	597	2 401	3 848	2 664
„ „ Keszthely	210	259	129	566	977	627
„ „ Zirc	1 118		160	4 438		329
Ouvrages réservés	358		533			2 656

Travail de la Section „ Distribution des livres“.

1. *Livres anciens.*

A. *Hungarica anciens:*

Catalogage: 21 287 ouvrages.

Distribution: 8576 ouvrages. (Bibl. Nat. Széchényi: 3252, autres bibliothèques de Budapest: 4074, bibliothèques de province: 1248.)

B. *Livres anciens étrangers:*

Catalogage: —

Distribution: 1063 ouvrages. (Bibl. Nat. Széchényi: 87, autres bibliothèques à Budapest 976. Ouvrages de XVIe siècle, catalogués en 1957.)

2. *Hungarica modernes.*

A. *Hungarica modernes:*

Catalogage: 57 871 ouvrages.

Distribution: 70 451. (Bibl. Nat. Széchényi: Section de l'acquisition: 8427, Bibl. Nat. Széchényi: Service des Échanges Internationaux: 1493, autres bibliothèques à Budapest: 17 788, bibliothèques de province: 41 850, Messagerie nationale: 893.)

B. *Fragments de collections:*

Catalogage: 25 536 volumes.

Distribution: 4252 volumes. (Bibl. Nat. Széchényi: 398, autres bibliothèques à Budapest: 678, bibliothèques de province: 3176.)

3. *Livres modernes étrangers.*

A. *Belles-lettres:*

Catalogage: 30 374 ouvrages.

Distribution: 12 998 ouvrages. (Bibl. Nat. Széchényi: 170, autres bibliothèques à Budapest: 8459, bibliothèques de province: 4369.)

B. *Littérature spécialisée:*

Catalogage: 14 193 ouvrages.

Distribution: 12 573 ouvrages. (Bibl. Nat. Széchényi: Service des Échanges Internationaux: 1658, autres bibliothèques à Budapest: 8246, bibliothèques de province: 2669.)

4. *Périodiques.*

A. *Hungarica:*

Catalogage: 4421 volumes.

B. *Périodiques étrangers:*

Catalogage: 9130 volumes.

Distribution: 5446 volumes. (Bibl. Nat. Széchényi: Section des périodiques: 355, Service des Échanges Internationaux: 186, autres bibliothèques à Budapest: 3044, bibliothèques de province: 1861.)